

SOSIOLOGIPÄIVÄT TURUSSA 21.–22.3.2013

ODOTTAMATTOMAT SEURAUKSET

Vuoden 2013 päivien teemana oli “Odottamattomat seuraukset”. Tapahtuma järjestettiin Turun yliopiston sosiologian ja taloussosiologian sekä Åbo Akademin sosiologian oppiaineiden yhteistyönä. Otsikko oli suora lainaus Robert K. Mertonin klassikkoartikkelista vuodelta 1936. Sillä haluttiin viitata paitsi inhimillisen toiminnan rationaalisuuden rajoituksiin, myös yhteiskunnan ja sosiaalisten ilmiöiden muutosten selittämisen perustavanlaatuisen haasteellisuuteen. Teemassa voi nähdä myös vihjauksen ajankohtaisiin sosiaalisiin kysymyksiin, kuten globalisaatioon ja Euroopan pitkittyviin taloudellisiin vaikeuksiin.

Järjestäjille Sosiologipäivien suurin odottamaton seuraus oli osallistujamäärä. Päivät rikkoivat aiemmat osanottajaennätykset. Osallistumismaksun maksaneita oli paikalla yli 550. Kaikki halukkaat eivät mahtuneetkaan kuuntelemaan avajaisluentoja tähän varattuun auditorioon vaan joutuivat seuraamaan niitä videon välityksellä läheisestä luentosalista. Työryhmiä päivillä järjestettiin peräti 38. Osanottajamäärät ovat olleet nousussa jo muutamana vuoden ajan. Tämän perusteella arvioiden suomalainen sosiologia näyttäisi olevan vahvassa nosteessa.

Päivät avasi Åbo Akademin rehtori Jorma Mattinen sekä Turun yliopiston vararehtori Tapio Reponen. Päivien teeman alusti yleisölle järjestelytoi-

mikunnan puheenjohtaja professori Jani Erola.

Päivien ensimmäinen pääpuhuja oli professori Peter Kivisto (Augustana College, Yhdysvallat) otsikolla ”The Unanticipated Consequences of Immigration Policy”. Professori Kivisto käsitteli esitelmässään siirtolaispolitiikan odottamattomia seurauksia. Kiviston mukaan näiden ymmärtämisen edellyttää kolmen tekijän huomioon ottamista: historiallinen konteksti, lainsäätäjien tarkoitukset sekä maahanmuuttajien itsensä vaikutus. Kivisto käytti esimerkkinään vuoden 1965 Hartin-Cellerin asetusta, joka aloitti tähän päivään asti jatkuneen odottamattomien seurausten ketjun siirtolaisuudessa Yhdysvalloissa.

Päivien toinen pääpuhuja oli professori Piotr Sztompka (Jagiellonian University, Puola) otsikolla ”The Idea of Unanticipated Consequences: In the Footsteps of Robert K. Merton”. Sztompka lähti liikkeelle Mertonin ajatuksesta, että suuri osa inhimillisestä epävarmuudesta ja huolesta johtuu käyttäytymisen odotetuista ja odottamattomista seurauksista. Sztompkan mukaan yhteiskunnassa vallitsevan epävarmuuden lisääntymisen epistemologinen selitys on sosiaalisten ilmiöiden monimutkaistuminen ja muuttuminen entistä vaikeaselkoisemmaksi. Toisaalta tieteen arvovalta varmuutta tarjoavana vastavoimana on murentunut. Epävarmuuden ontologisia selityksiä ovat glo-

balisaatio sekä kiihtyvä sosiaalinen ja kulttuurinen muutos. Näihin muutoksiin on mahdollista sopeutua erityisesti lisäämällä korkeakoulutautumista ja vahvistamalla kansalaisyhteiskuntaa.

Kolmantena pääpuhujana oli apulaisprofessori Suvi Salmenniemi (Turun yliopisto) otsikolla ”Unanticipated affinities: Socialism and Neoliberalism in a Post-Cold War World”. Salmenniemen mukaan uusliberalismin tutkimus on onnistunut purkamaan kylmän sodan itä-länsi sekä sosialismikapitalismi kahtiajaot. Salmenniemi ennakoii, että postsosialismi voi aikaansaada samankaltaisen kriittisen väliintulon sosiologiseen ajatteluun kuin postkolonialismi ja feminisismi aiemmin.

Perjantaina jaettiin Westermarck-seuran gradupalkinto, joka tällä kertaa meni Tampereen yliopistosta valmistuneelle Antti Wallinille. Gradun otsikko oli: *”Tää on hyvä paikka ku täs kulkee kaikki”. Eläkeläismiesten porukointi kaupunkiaukiolla.*

Päivät päättyivät paneelikeskusteluun ”Sosiologia identiteettinä”. Aiheesta alusti ensin vararehtori Harri Melin (Tampereen yliopisto). Paneelikeskusteluun osallistuivat Melinin lisäksi professorit Hannu Ruonavaara (TY), Pekka Räsänen (TY), Anssi Peräkylä (HY), Terhi-Anna Wilska (JyU), Juho Saari (ISY), Suvi Ronkainen (LaY) ja valtiotieteiden ylioppilas Aappo Pukarinen (Skubi-ainejärjestön puheenjohtaja). Ei liene yllätys, että varsinaiseen konsensukseen sosiologian identiteetistä ei keskustelussa päästy. Kun itsensä sosiologeiksi identifioivia näyttäisi päivien osallistujamäärän perusteella olevan enemmän kuin koskaan aikaisemmin, on luonnollista että myös sosiologian identiteetistä muodostuu entistä heterogeenisempi.

Vuoden 2014 Westermarck-seuran Sosiologipäivät järjestetään Rovaniemellä.

Järjestelytoimikunta kiittää kaikkia osallistuneita erinomaisesti onnistuneista Sosiologipäivistä 2013.

Järjestelytoimikunnan puolesta,

Jani Erola (järjestelytoimikunnan puheenjohtaja)

Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot

Työryhmä rakentui kirjahankkeen Ammatillinen koulutus ja yhteiskunnalliset eronteot pohjalle. Helsingin yliopiston käyttäytymistieteiden laitoksen kulttuurisen ja feministisen kasvatustut-

kimuksen ryhmän (KUFE) piirissä käynnistetty kirjahanke on osa Suomen Akatemian ja Helsingin yliopiston rahoituksella toteutettavaa hanketta, jossa tarkastellaan kansalaisuuden, koulutuksen, sukupuolen ja erontekojen kysymyksiä kasvatustutkimuksen ja koulutussosiologisista näkökulmista. Työryhmässä oli viisi esitystä. Työryhmä kokoontui perjantaina.

Aluksi Elina Lahelma (HY) esitteli metodologisia näkökulmia ammatillisen koulutuksen tutkimiseen. KUFE:ssa keskeinen lähtökohta on ollut tutkimusryhmän avoimuus kaikille kiinnostuneille osallistua sen toimintaan. Hankkeessa on hyödynnetty etnografisia, diskursiivisia, genealogisia, narratiivisia ja elämänhistoriallisia menetelmiä. Näin ylitetään ja ohitetaan yksittäisiin paikkoihin sidottu aineiston ja muun aineiston välinen erottelu. Tavoitteena on ollut aineistojen ristiinvalottaminen ja oman aineiston tarkastelu vierain silmin. Tällainen monipaikkainen etnografia mahdollistaa vertailevat ja poikkikulttuuriset näkökulmat.

Antti Teittinen (Kehitysvammaliitto) kertoi Katariina Hakalan (Kehitysvammaliitto) ja Reetta Mietolan (Kehitysvammaliitto) kanssa tehdystä yhteisartikkelista, jossa on tarkasteltu ammatillisen erityisopetuksen ”erityisen” määrittymistä jatkumona ja suhteessa perusopetuksen (erityis)opetukseen ja toisaalta työyhteiskunnan palkkatyöllä elantonsa ansaitsevan työntekijäkansalaisen ja elinikäisen oppimisen ideaaleihin. Artikkelissa työ- ja koulutusyhteiskuntaa on tarkasteltu jäsentäen sen nykykäytäntöjä läpäiseviä periaatteita, jotka voidaan tulkita ilmentävän uusliberalistiseksi nimettyä ideologiaa. Ne ovat näkyvillä niin koulutuspolitiikan retoriikassa kuin ammatillisen erityisopetuksen käytännöissä sekä erityisopetuksessa koulutuspolkuaan kulkevien nuorten valinnoissa ja valikoitumisessa koulutuksiin.

Leila Pehkonen (HY) kertoi artikkelistaan ”Saako työntekijäkansalaiseksi koulutettavaa sivistää?”. Yleissivistys liitetään tyypillisesti muodolliseen koulutukseen, erityisesti peruskouluun ja lukioon. Lakitekstit määrittelevät lukion yleissivistäväksi kouluksi (lukiolaki 1998/629 1§), joka ei anna ammatillista pätevyyttä. Näin ollen yleissivistys näyttäytyy ikään kuin ammatillisen koulutuksen vastakohtana. Ammatillisen koulutuksen on vastattava työelämän (osaamis)tarpeisiin, kehitettävä työelämää ja edistettävä työllisyyttä. Esityksessä tarkasteltiin ristipaineita, joita seuraa yleissivistyks-

en ja työntekijäkansalaisuuden yhteensovittamisesta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Aineistona on sekä ammatillista peruskoulutusta määrittäviä ohjausdokumenteja että ammatillisen oppilaitoksen tekniikan toimialan yhteisten aineiden opettajien haastatteluita.

Katariina Hakala (Kehitysvammaliitto) esitteli artikkeliaan ”Kehitysvammaisten koulutuspolkujen ja työntekijäkansalaisuuden mahdollisuuksia ja mahdolltomuuksia”. Kehitysvammaiset henkilöt kategorisoidaan usein jo koulutusvalinnoissaan omiin segregoiiviin uomiinsa ja ulos työntekijäkansalaisuudesta. Heille mahdollistuvat polut näyttävät johtavan itsestään selvästi työkyvyttömyyseläkkeelle ja pitkät historialliset ja kulttuuriset perinteet omaaviin, nykykäytännöissä edelleen vahvoina instituutioina toimiviin työ- ja päivätoiminnan instituutioihin, joista työllistyminen palkkatyöhön on hyvin vaikeaa.

Annukka Jauhiainen (UTU) esitteli Tarja Palmun (HY) kanssa kirjoittamaansa artikkelia ”(Nais)työntekijäkansalaisuuteen kasvamassa: tyttökoulun jälkeiset ammatilliset koulutusvalinnat 1970-luvulla”. Peruskoulu-uudistus eteni Suomessa asteittain, tyttökoulut jatkoivat toimintaansa siihen asti, kunnes viimeisetkin tyttökoulut muuttuivat peruskouluksi vuonna 1977. Esitys keskittyi erityisesti tyttökoulun jälkeisiin ammatillisen koulutuksen valintoihin ja 1970-luvun ammatillisen koulutuksen kenttään. Tuloksena on, että koulutuksen kentällä sukupuolittuneet käytännöt ylläpitävät ja muovaavat toimijuutta erilaisissa arjen tilanteissa ja ammatillisen koulutusvalinnoissa.

Julkaistavan kirjan yhteisenä nimittäjänä on *työntekijäkansalaisuuden* käsite, joka viittaa työelämään ja työyhteiskuntaan osallistumisen kautta saavutettavaan kansalaisen statukseen. Kuitenkaan koulutuspoliittiset ja taloustieteen kasvua edistävien teorioiden pohjalta rakennetut yhteiskunnan hallintamekanismit eivät välttämättä riittävästi huomioi työntekijäkansalaisuudesta syrjäytettäviä tilanteita. Julkaistavassa kirjassa tällaisia tilanteita paikannetaan ammatilliseen koulutukseen valikoitumisessa, missä määritetään erilaisia koulutuspolkuja kohti työelämään osallistumista tai osallistumattomuutta.

Koordinaattori: Antti Teittinen

Arkiliikkumisen sosiologia

Työryhmässä lähestyttiin liikkumista osana arkea ja sen instituutioita, elämäntapavalintoja, merkitysmaailmoja ja kulttuureita. Seitsemästä alustuksesta rakentuneessa ryhmäsessiossa, johon osallistui noin 20 henkilöä, keskusteltiin välillä vilkkaastikin liikkumisen ja vähäisen liikkumisen teemoista niin lasten ja nuorten kuin aikuisten työssäkäyvien näkökulmasta. Teemaa tarkasteltiin ja tulkittiin myös historiallisessa ja poliittisessä kontekstissa.

Katja Rajala (LIKES) kertoi väitöskirjasuunnitelmistaan tutkia yläkoululaisten nuorten osallisuutta ja osallisuuden kokemuksia koulun arjessa. Nuorten oma näkökulma osallisuuteen sivutetaan usein erilaisissa liikuntaa edistävässä hankkeissa, projekteissa ja ohjelmissa, joten Rajalan tavoitteena on selvittää nimenomaisesti nuorten kokemuksia, tunteita ja toiveita.

Rajalan kanssa samankaltaisen tematiikan parissa ovat askaroineet Päivi Harinen ja Anni Rannikko (Itä-Suomen yliopisto) sekä Jussi Ronkainen ja Veli Liikanen (Mikkelin ammattikorkeakoulu), jotka ovat lähestyneet tutkimushankkeessaan liikkumista nuorten perspektiivistä. Tutkimusryhmän tavoitteena on lisätä ymmärrystä liikkumisesta nuorten toteuttamina ja rakentamina kulttuureina ja elämäntapoina, jolloin liikkuminen näyttäytyy perinteisiin urheilu- ja liikuntalajeihin verrattuna moniulotteisemmalla ilmiöllä.

Edelleen lapsiin ja nuoriin liittyen Matti Hakamäki (LIKES) puolestaan pohdiskeli sosioekonomisen taustan ja liikkumisen välisiä yhteyksiä. Hakamäen mukaan tutkimustieto tästä aihepiiristä on vielä varsin epäjohdonmukaista. Tutkimuksen sarkaa erilaisin kvantitatiivisin asetelmin olisi vielä runsaasti, jotta sosioekonomisen taustan merkityksestä ja vaikutuksista voitaisiin perustellusti sanoa jotakin.

Salla Turpeisen (LIKES) esityksessä tuotiin esiin työyhteisöihin liittyvien liikuntaa ja hyvinvointia edistämään pyrkivien interventioiden haasteita. Usein ongelmana on, että kehittämistyötä tehdään ns. ylhäältä alas tai ulkoa sisään, jolloin sivuutetaan esimerkiksi yhteisöjen omat kulttuurit eikä kehittäminen tapahdu pitkäjänteisessä ja moniäänisessä vuorovaikutuksessa.

Maria Rantala (LIKES, Turun yliopisto) hahmotteli liikunnan edistämisen problematiikkaa

vielä työyhteisöjä laajemmin, kansallisella tasolla ja historiallisella ulottuvuudella. Rantala toi alustavissa väitöskirjaprojektinsa havainnoissa esiin, että liikunnan edistäminen on ollut massoja liikuttamaan pyrkivää, mutta ryhmä-, kulttuuri- ja yksilöerot sekä valistuksen ja kampanjoinnin sosiokulttuuriset seuraukset huomioimatonta toimintaa.

Riitta-Maija Hämäläisen ja Tiia Villan (THL) alustuksessa luotiin EU-tutkimushankkeen tulosten avulla katseita terveyden ja liikunnan edistämisen nykytilaan liikuntapolitiikan näkökulmasta. Toimijoita on lukuisia, mutta yhteistyötä sovelluksineen ja perusteluineen yhä marginaalisesti niin asiakirjoissa kuin käytännössäkin.

Ryhmän päätteeksi koordinaattorit Kaarlo Laine ja Anita Saaranen-Kauppinen (LIKES) johdattelivat osallistujat pienen äänitallenteelta kuunnellun arjen tarinan avulla pohtimaan ja kokoamaan erilaisia arkisen (vähäisen) liikkumisen sosiologisia tulkintoja. Osallistujien puheenvuoroista kävi hyvin ilmi esimerkiksi se, kuinka monin erilaisin tavoin ja tasoilla liikkuminen kiinnittyy ajan henkeen jännitteeseen ja trendeihin.

Koordinaattorit: Kaarlo Laine & Anita Saaranen-Kauppinen

Asumisen sosiologia

Asumisen sosiologian työryhmä kokosi jälleen yhteen toistakymmentä asumisesta kiinnostunutta tieteilijää. Esitysten aiheitten ja niissä käytettyjen menetelmien (autoetnografiasta surveyanalyyysiin) kirjo oli suurta. Risto Haverinen (TY) ja Antti Kouvo (ISY) esittelivät artikkelikäsitteistöjään, jossa tarkasteltiin tapoja, joilla ihmiset puuttuvat naapurien aiheuttamiin häiriöihin. Hanna Kettunen (TY) kertoi vuokrasääntelyn purkamista Suomessa 1990–1995 koskevasta diskurssianalyttisestä tutkimuksestaan. Veera Kinnunen (LaY) pohti Michel Serresin ajatusten soveltamista muuttamisen tarkasteluun. Airi Lampisen (HIIT) esittelemä artikkelikäsitteistö raportoi yhdysvaltalaisia ”sohvasurffaajia” koskevaa haastattelututkimusta. Jussi Laukkanen (HY) esitteli kaupunkien maapolitiikan murrosta koskevan tutkimuksensa tuloksia. Jarkko Rasinkangas (TY) kertoi Turussa tehdyn tutkimuksen pohjalta etnisen segregaaation dynamiikasta.

Monipuolinen ryhmämme keskusteli esityksistä hyvässä ja rennossa hengessä, ja yhteistyösuhteitaikin syntyi. Jatka(ne)mme keskusteluita Rovaniemen päivillä uusin ja vanhoihin aiheisiin.

Koordinaattori: Hannu Ruonavaara

Belonging and Ways of Relating

Työryhmä järjestettiin Sosiologipäivillä toista kertaa. Kahtena päivänä pidettiin kymmenen esitystä, osa suomeksi yhdessä Hauras toimijuus -työryhmän kanssa. Esitelmille yhteistä oli yhteistä lähestyä ilmiöitä kuulumisen, relationaalisuuden ja toimijuuden näkökulmien välityksellä.

Johanna Pelkonen (LaY) lähestyi esityksessään ”Rethinking the Lestadian” lestadiolaisuutta ryhmästä irrottautuneiden naisten ryhmähaastatteluihin pohjautuen. Pelkonen esityksessä kuulumisen näyttäytyi selkeän ryhmään kuulumisen tai irrottautumisen sijaan alati jatkuvana prosessina, jossa subjektiviteetti ja lestadiolaisuus rakentuvat.

Soile Veijola (LaY) hahmotteli esityksessään ”Tourist Communities” *turistien yhteisö* -käsitteen affirmatiivista luentaa pohjavireeltään antituristisia näkökulmia vastaan. Veijolan mukaan turistien yhteisöä voitaisiin ajatella jopa eräänlaisena matkaavana metaforana sosiaalisille suhteille.

Tatjana Lipäisen (UEF) väitöskirjatutkimukseen perustuva alustus Heterarchy as an ambiguous and a dynamic way of relating käsitteli capoeira angola -liikettä Venäjällä. Lipäisen mukaan liikkeen organisatorista muotoa on hedelmällistä hahmottaa kompleksiseen, hajautettuun ja spontaaniin kytkeytymisen tapaan viittaavan *heterarkian* käsitteen avulla.

Jyri Liukko (HY) esitteli alustuksessaan ”Insurance as a mechanism of solidarity” vakuutusajattelun historiallista polveutumista käsittelevän väitöskirjansa johtopäätöksiä. Liukon mukaan kysymykset solidaarisuudesta ja jaetusta vastuusta ovat keskeisessä osassa sekä yksityis- että sosiaalivakuutuksessa.

Kaisa Ketokiven (HY, NYU) alustuksessa ”Belonging’: Towards rephrasing the social/individual-divide” kehiteltiin kuulumisen kysymystä teoreettisesti relaatioista käsin. Ajatuksena oli tarkastella sosiologian klassisia teemoja, kuten yhteisöä, kuu-

lujan, kuulumisen relaatioiden ja yhteisön sisään- ja ulossulkemisen mekanismien välisenä asetelmana.

Turo-Kimmo Lehtosen (HY, Tay) alustus "Relating different modes of existence to each other" esitteli Bruno Latourin tuoretta kirjaa *Enquête sur les modes d'existence. Une anthropologie des Modernes*. Teos hahmottelee uudenlaista metakieltä modernien kokemukselle sekä kehittää pluralistista ontologiaa hiukan toisin kuin toimijaverkostoteoria.

Markus Kaakisen (TaY) pro graduun perustuva esitys "Toiminnasta yhteistoimintaan – Osallisuuden muodostumisen toiminnan teoreettinen tarkastelu" tarkasteli toimintaa kaupungin vuokrataloyhtiössä. Teoreettisena näkökulmana oli kulttuurihistoriallinen toiminnan teoria ja kehitävän työntutkimuksen toimintajärjestelmän malli.

Elina Pajun (HY) esitys "Maaperä jalkojen alla – toiminnan sidoksellisuus lattiaan päiväkodin arjessa" pohjasi hänen etnografiseen väitöstutkimukseensa. Lähtien liikkeelle maaperästä ihmistoiminnan perustana Paju käsitteli lattiaa nöyränä elementtinä, joka haastaa sosiologisen toimijuuden tutkimuksen katsomaan toimintaa uusin silmin.

Mianna Meskuksen (HY) alustus "Elämän alun moninkertainen toimijuus teknotieteellisessä yhteiskunnassa" käsitteli hedelmöityshoidoissa muotoutuvia lukuisia toimijuuksia, jotka määrittävät elämän tosiasioita. Meskus esitti, että biologisilla ja materiaalisilla asioilla on merkittävä osallisuus elämän alun lääketieteellisessä avustamisessa.

Olli Pyyhtinen (TY) tarkasteli alustuksessaan "Toimijoista 'toimimoihin' ja materiaalisuudesta materiaaleihin" kysymystä toiminnasta tapausmerkkienään taideteosten aitouden tekninen tutkinta National Galleryssa Lontoossa. Pyyhtinen esitti, että aitoustutkimus ei vain kuvannut teoksen aitoutta vaan osallistui aktiivisesti sen tuottamiseen.

Työryhmässä oli paljon kuulijoita, keskustelu oli vilkasta ja tunnelma kaikin puolin positiivinen ja innostunut.

Koordinaattorit: Kaisa Ketokivi & Olli Pyyhtinen

Civilsamhället i förändring / Kansalaisyhteiskunta muutoksessa

I den tvåspråkiga arbetsgruppen diskuterades frivilligorganisationer och stiftelser - som kan uppfattas

som kärnan i det som kallas civilt samhälle - men också andra aktörer som de samarbetar med och som ställer krav och förväntningar på dem. Vi frågade oss huruvida organisationsfältet är i stånd att anpassa sig till förändringarna i samhällsklimatet, såsom individualisering, globalisering och invandring samt trycket på kommersialisering och professionalisering. Vilka förhoppningar förknippas med det, och är de realistiska?

Arbetet inleddes med Pasi Saukkonens (Cupore) föredrag "Kolmas sektori – vanha ja uusi". Han problematiserade gränsdragningarna som ligger till grund för definitioner av den tredje sektorn. Flera av de nya organisationer som uppstått har nära anknytning till myndigheter, de tenderar att uppfatta sin verksamhet och resonera kring den med hjälp av diskurser typiska för näringslivet, samt att sträva efter professionalism i sin serviceproduktion. I detta avseende är mycket av det som vanligtvis förknippas med tredje sektorn – frivilligarbete, medborgerligt deltagande – inte mera karakteristiskt för ett flertal av de nya organisationerna. De exempel som gavs handlade främst om organisationer inom kultursektorn. De stora omvandlingstrenderna inom organisationsfältet diskuterades också i Dan Sundbloms (ÅA) papper "Föreningsupplösningar och civilsamhällets utveckling". Med hjälp av föreningsregistrets uppgifter om föreningar upplösta under perioden 1999-2011 analyserade Sundblom olika faktorer inverkan på nedläggningsfrekvensen. Resultaten, som dock ingalunda är entydiga, pekar på några av de trender som råder bland registrerade frivilligorganisationer. Till exempel återspeglas här näringslivets förändringar och flyttningsrörelsen från landsbygd till tätorter.

I föredraget "Kolmannen sektorin palkkatyö ja sen muutokset" tog Kirsikka Selander (JY) upp den tredje sektorns roll som arbetsgivare, vilken under de senaste 20 åren blivit allt viktigare. Detta har varit fallet särskilt inom social- och hälsovårdssektorn, där tredje sektorns organisationer i tilltagande grad trätt in som serviceproducenter. Hon redogjorde för en året 2011 genomförd surveyundersökning bland tredje sektorns arbetstagare (N = 1438). I jämförelse med anställda inom både den övriga privata och den offentliga sektorn upplevde respondenterna i sitt jobb oftare t ex brådska, osäkerhet, bristande kontroll över de egna arbetsuppgifterna samt slitningar inom arbetskollektivet. Tiina Kontinens (JY) presentation "Institutionaa-

liset logiikat kehitysyhteistyöjärjestöissä”ä handlade om olika resurser, motiv, värderingar och på dem baserade former av rationalitet som påverkar organisationer inom internationellt biståndsarbete. Med hjälp av intervjuer samlade från en finländsk biståndsorganisation analyserade Kontinen medarbetarnas sätt att resonera och att agera praktiskt. Beroende på personens funktioner och på organisationsnivå betonades olika målsättningar; de olika förhållningssätten kunde beskrivas som olika former av institutionell logik.

Såsom Susan Sundback (ÅA) berättade i sitt föredrag, ”Ökningen av religiösa samfund i Finland: religiös förändring eller reform av registret?”, har antalet registrerade religiösa samfund och föreningar kraftigt ökat i Finland under de senaste decennierna. Hennes undersökning baserade sig på Patent- och registerstyrelsens uppgifter och redovisade för tillväxten av samfund i registret enligt tidsperioder och typer av religioner. Utvecklingen förknippades med förändringar i relationerna mellan kyrka och stat såsom de framträder i grundlagarna 1919 och 2004, och med ändringar i synen på religionsfrihet. Tillväxten av antalet samfund kan vara en indikator på ökad religiös pluralism, men också på att man börjat föredra lösare, dvs. mindre centraliserade organisationsformer än tidigare.

Som sista presentation hördes ”Kulutuskriittinen toiminta kansalaisosallistumisen muotona” av Satu Husso (TY). Den konsumtionskritiska medborgaraktivismen kännetecknas av informella nätverk som stöder sig kraftigt på informationsspridning via internet. Ett centralt mål för aktivismen är att politisera konsumtionsval och genom detta ändra på de rådande institutionella och marknadsstrukturerna. Konsumtionen blir alltså ett sätt att påverka och att vidga området för det politiska. Husso redogjorde för sin analys av finländskt textmaterial från fyra konsumtionskritiska rörelser: Degrowth, Tori Kokous, Kohtuus Vaarassa och Porkkanamafia. Hennes analys förankrades i en teoretisk diskussion om nya sociala rörelser och om för dem typiska profiler, verksamhetsrepertoarer, målsättningar och värderingar.

Arbetsgruppen samlade ett dussintal deltagare som diskuterade aktivt på finska och svenska. Också föredragens mer specifika frågeställningar kunde i diskussionen ofta anknytas till generella förändringstenden- ser.

Koordinatorer: Mikko Lagerspetz & Esa Kontinen

Elämänkulku, ikääntyminen ja sukupolvet yhteiskunnassa

Elämänkulku, ikääntyminen ja sukupolvet yhteiskunnassa –työryhmä kokoontui perjantaina. Paikalla oli kolme esityksen pitäjää. Keskustelu oli runsasta, se keskittyi paljolti ikääntymisen ajankohtaisiin ja konkreettisiin ilmiöihin: hoivaan, asumiseen, ikäasenteisiin ja eri-ikäisten ihmisten kohtaamisiin arkipäivässä. Työryhmässä analysoitiin tähän liittyen myös erilaisia tiedonkeruun ja tutkimusasetelmi- en hahmotuksia.

Helky Koskelan esityksessä ”Hoivakoti siirtymäriittinä” käsiteltiin hyvää hoivakotia siirtymävaiheena kohti elämän loppuvaiheita. Koskelan tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on, että hyväksi koettu hoivayhteisö paitsi helpottaa yksilön riippuvaista elämänvaihetta, se myös vahvistaa ympäröivän yhteisön turvallisuutta ja jatkuvuutta. Hoivayhteisö koetaan hyvänä esimerkiksi silloin, kun se perustuu aitoon vastavuoroisuuteen asukkaiden, työntekijöiden, vierailijoiden ja ympäristön kanssa. Työryhmässä puntaroiitiin myös Koskelan käyttämän valokuvametodin soveltuvuutta hoivayhteisöjen tutkimuksessa.

Minna Pietilä esitteli Vanhustyön keskusliiton tutkimushankkeen tuloksia otsikolla ”–Jos on jotakin asiaa, niin ois kiva tavata’ – Ikäpolvien kohtaamisia ja ohituksia keskusteluryhmissä”. Pietilä tarkasteli sitä, millaiset asiat yhdistävät ja erottavan vanhoja ja nuoria ihmisiä. Lisäksi pohdittiin sitä, mitä toisenikäisistä ihmisistä ajatellaan sekä miltä toisenikäiset näyttävät sukupolvien jatkumossa. Tuloksina Pietilä esitti, että keskustelupuheessa elämänkulun odotukset olivat muuttuneet maailman mukana. Kaikki ikäryhmät toteuttivat aikansa kulttuurisia normeja. Sukupolvet olivat sekä suvuittainen että yhteiskunnallinen jatkumo, johon suhteessa vain nuoremmat problematisoivat paikkaansa. Eri-ikäisten kuvauksia omasta ikäpolvesta erotteli varsinkin elämänvalintojen mahdollisuus tai puute. Tärkeimmät sukupolvisuhteet keskittyivät sukuun. Toisenikäisiin ihmisiin suhtauduttiin yhtäältä epäluuloisesti ja toisaalta arvostaen. Eriäinen kokemusmaailma ja tulevaisuuden odotukset erottivat mutta samanlaiset intressit yhdistivät eri-ikäisiä. Yksityistyneessä yhteiskunnassa erikäiset ihmiset kohtaavat arjessa lähinnä perheen piirissä tai institutionaalisissa ympäristöissä. Perheen

ulkopuoliset suhteet toisenikäisiin ovat harvoin läheisiä. Eri-ikäiset ihmiset kuitenkin tarvitsevat toisiaan ja kohtaamiset ovat mahdollisia yhteisten kiinnostusten äärellä.

Työryhmän koordinaattorina toiminut Minna Ylilahti pohti esityksessään ”Työikäisten kuntoutuksen odottamattomat seuraukset - etnografisen tutkimus laitoksesta” etnografisen tutkimuksen tekemistä kuntoutuslaitoksen kontekstissa. Esityksessä käsiteltiin tutkimustulosten kautta työkykyä ylläpitävän laitostuntoutuksen piirteitä sekä kuntoutuksen merkityksiä ja hyötyjä kuntoutustyöntekijöiden ja kuntoutujien kokemuksiin perustuen. Kuntoutuksen merkitys vaihtelee viihteellisestä irti otosta merkittävään avuntarpeeseen, viimeiseen oljenkorteen. Jotkut kuntoutujien ensisijaiset tarpeet liittyvät elämän prosessointiin kuten perhetilanteen muutokseen, työn jättämiseen tai keventämiseen. Jotkut työyhteisöjen ja kuntoutuksen käytännön tuloksellisuuden kannalta merkittävät sosiaaliset prosessit voivat jäädä vain kuntoutujien keskinäiseksi jaetuksi tiedoksi. Työryhmässä käsiteltiin kuntoutujan asemaa sekä kuntoutukseen kytkettyä poliittista ulottuvuutta.

Koordinaattorit: Jyrki Jyrkämä & Minna Ylilahti

EU-tutkimus

EU-tutkimuksen työryhmän tarkoituksena oli koota yhteen tutkijoita ja esityksiä, jotka käsittelevät Euroopan Unionia yhteiskuntatieteellisenä tutkimuskohteena. Työryhmän teoreettinen ja metodologinen rajausta oli hyvin väljä. Työryhmä kokoontui vain toisena päivänä ja siihen osallistui runsaat 10 henkeä. Työryhmään hyväksyttiin alun perin viisi esitystä, mutta yksi esiintyjistä joutui perumaan osallistumisensa.

Reijo Aholaisen (Opetus- ja kulttuuriministeriö) esityksen aiheena oli Euroopan Unionin Lissabonin strategian ”Education and Training 2010” -työohjelma. Tutkimus lähtee näkemyksestä, jonka mukaan EU:n koulutuspolitiikkaa kehystää EU-tason politiikka, esim. Lissabonin strategia ja toisaalta EU:n koulutuspolitiikan historia ja traditiot. Poliittikan tehtäväksi asetuu vastata erityisesti ”eurooppalaisina” pidettyihin koulutuskysymyksiin, jotka liittyvät yhtäältä EU:n globaalin kilpailuky-

vyn parantamiseen mutta toisaalta Euroopan ”sosiaalisen mallin” toteuttamiseen. Empiirinen analyysi perustuu Euroopan komission ja neuvoston politiikkadokumentteihin.

Otto Auranen (Tampereen yliopisto) esitteli käynnistyvää tutkimusta, jossa tarkastellaan indikaattorien merkitystä EU:n Eurooppa 2020 -strategiaprosessissa. Yhdessä Maria Åkermanin (Tampereen yliopisto) kanssa tehtävässä tutkimuksessa analysoidaan, miten lähinnä EU:n jäsenmaiden talouden tilaa kuvaavat indikaattorit rakentavat jäsenmaiden ja EU:n komission ja neuvoston välistä kommunikaatioalaa. Analyysi perustuu pääosin jäsenmaiden reformi- ja vakausohjelmiin ja niitä koskeviin EU:n arviointeihin ja suosituksiin. Tutkimusta jatketaan analysoimalla indikaattorien rakentamista asiantuntijoiden ja politiikkatoimijoiden yhteistuotantona.

Heli Koskinen (Helsingin yliopisto) tarkasteli kansallisen ja kansainvälisen tason viranomaisyhteistyötä eläintautivastustusta koskevan lainsäädännön, strategioiden ja vastaavien asiakirjojen avulla. Tutkimuksessa asiakirjoja tarkastellaan sosiaalisina representaatioina, yhteisesti hyväksytyin todellisuuden määrittäjinä, ja jäljitetään kriittisellä diskurssianalyysillä otteella historiallisia muutoksia eläintautivastustusta koskevissa diskursseissa ennen Suomen EU-jäsenyyttä ja sen jälkeen. Tutkimuksessa on myös tavoitteena paljastaa mahdollinen piilevä globalisaatiokritiikki ja muutosvastarinta, jonka EU:n ohjeet ja määräykset eläintautilainsäädäntöön integroituina ovat saattaneet aiheuttaa.

Petri Paju (Turun yliopisto) kuvasi tutkimustaan, jonka kohteena oli tietotekniikkayritys IBM:n laitevalmistuksen laajentaminen eri Euroopan maihin vuosina 1948-51. IBM:n toimintatapana oli tuotannon hajauttaminen ja valmistuksessa tarvittavien osien vaihtaminen tuotantolaitosten kesken. Tuotantotapaa käytettiin etenkin sähkökirjoituskoneiden valmistuksessa. Samalla yritys ponnisteli kaupan vapauttamiseksi ja Euroopan maiden välisten kaupallisen yhteistyön lisäämiseksi. Näin IBM edisti toiminnallaan Euroopan integraatiota hyvin varhaisessa vaiheessa ennen hiili- ja teräsunionin perustamista. Toisaalta yrityksen hallitseva markkina-asema nähtiin Euroopassa myös uhkana, mikä motivoi Euroopan maita tiivistämään talousyhteistyötään.

Koordinaattorit: Otto Auranen, Risto Heiskala & Maria Åkerman

Goffman ja sosiologia

Työryhmä kokoontui kahtena päivänä yhdeksän esityksen voimin. Työryhmä oli suosittu, kuulijoita oli arviolta 50. Aiheet liittyivät Goffmanin laajempaan tuotantoon uuden suomenkielisen kokoelmateoksen kautta sekä tuotannon osa-alueisiin, kuten kasvotyöhön, kehysanalyysiin, totaalisen instituutioon ja dramaturgiseen sosiologiaan.

Esitykset aloitti Eeva Luhtakallion (HY) ja Kaisa Koskisen (ISY) esitys, joka pohjautui heidän tuoreeseen Goffman-kokoelmaan *Vuorovaikutuksen sosiologia*. Luhtakallio kertoi kirjan työstövaiheista sekä Goffmanin tuotannon jatkokehittelystä, esimerkiksi visuaalisen ja poliittisen sosiologian kentillä. Koskinen kuvasi kääntämistyössään kohtaamia haasteita. Hän korosti vaikeuttaan saattaa tekstit ”nyky-maailmaan” sopiviksi käännöksellä, joka vastaisi mahdollisimman tarkasti tekstin alkuperäistä merkitystä.

Ilkka Arminen (HY) käsitteli esityksessään persoonan pyhyden ja moraalijärjestelmän välisiä yhteyksiä. Arminen toi esiin vuorovaikutusjärjestelmän ylläpidon ja persoonan (kasvojen) pyhyden ensisijaisuuden suhteessa toimintojen moraaliseen ulottuvuuteen.

Melisa Stevanovic (HY) pohti yksilöiden välisiä oikeuksia ja velvollisuuksia suhteen toisiin vuorovaikutusapuoliin. Stevanovicin esitys käsitteli laajemmin vallan ja tiedon hierarkisuutta suhteessa kohtaamisen sosiaalisiin järjestelyihin ja ylläpitoon, jotka muodostuvat toimijoiden toisilleen asettamista rajoitteista.

Suvi Silfverberg (HIIT/HY) puhui minäkuvan hallinnasta ja identiteettityöstä sosiaalisessa mediasa. Silfverberg tarkasteli Last.fm –musiikkisivuston käyttäjien haastatteluiden avulla ns. ”profilityötä”, jota käyttäjä tekee hallitakseen sitä kuvaa, jonka muut saavat hänestä profiilinsa kautta. Hän pohti myös profilityön ja kasvotyön välisiä yhteyksiä ja eroja.

Maija-Liisa Aronpää (Turun AMK) käsitteli ikääntyneiden päihteidenkäyttäjien kodin etnografiaa ja pyrki jäsentämään näkymää tukeutumalla erityisesti Goffmanin kehysanalyysiin. Haastatteluis-

sa ilmeni, että vastakkain saattavat asettua päihteitä käyttävän asukkaan (jopa valheellisen) kokemuksen pyhyys ja ulkopuolisen objektiivisuutta tavoitteleva kuva tosiasioista.

Toisen päivän aloitti Susan Eriksson (Kehitysvammaliitto) esittäen näytteen elokuvasta *Kovasi-kajuttu*. Näyte havainnollisti totaalisen instituutioon holhoavaa ja ristiriitaista suhdetta punkrock-tähteyden tuomaan vapauteen ja omaehtoisuuteen. Eriksson pohti esityksessään vammaisten itsemääräämisoikeuksia rajoittavia käytäntöjä ja niitä ylläpitäviä rakenteita.

Anssi Peräkylä (HY) käsitteli goffmanilaisen ja psykoanalyttisen toimijan välisiä yhteyksiä ja eroja. Goffmanille yksilön itsekuva sekä kiinnittyminen omiin kasvoihinsa muodostuu vuorovaikutuksessa toisten kanssa, kun taas psykoanalyttisesti nähtynä yksilön itsekuva syntyy ennen kaikkea ihmisen sisäisestä dynamiikasta. Näitä seikkoja Peräkylä lähestyi mm. narsismin ja katektoitumisen käsitteiden kautta.

Sanni Tiitinen (TaY) esitys käsitteli kasvotyötä neuvolavastaanotolla. Tiitinen pohti, miten kasvotyön idea auttaisi jäsentämään ongelmista keskustelemista. Tiitisen mukaan neuvolatyöntekijän tekemä vauvan ”kasvojen suojeleminen” ja normalisointi voi hetkittäisesti uhata vanhempien kasvoja.

Mika Simonen (HY) puhui kyvyttömyyden käsittelystä tutkimushaastattelussa. Haastattelunäytteiden analyysi osoitti, ettei pitkälle standardoitu haastattelu poista haastattelijoiden velvollisuutta ylläpitää haastateltavan kasvoja. Esityksessä pohdittiin, minkälainen tapahtumien ketju saa haastattelijan aloittamaan kasvotyön.

Kokonaisuudessaan työryhmä koettiin hyvin onnistuneena. Työryhmän jatkoksi kaavaillaan Goffman-lukupiiriä.

Koordinaattorit: Timo Kaukomaa & Mika Simonen

Hauras toimijuus

Työryhmässä pidettiin torstaina neljä esitystä ja paikalla oli parikymmentä henkeä. Perjantaina työryhmä kokoontui yhdessä Olli Pyyhtisen ja Kaisa Ketokiven koordinoiman *Belonging and Ways of Relating* -työryhmän kanssa, jolloin käsittelyssä

oli neljä paperia ja paikalla noin kolmekymmentä henkeä. Marja-Liisa Honkasalo avasi torstain työryhmän alustuksellaan hauraan toimijuuden käsitteestä. Arendtin toiminnan teorian avulla on mahdollista tavoittaa haurautta toiminnan ennalta-arvaamattoman luonteen ohella myös toiminnan sidosten elettyjen puolien kautta. Hauraus tarkoittaa käsitteellisesti myös toiminnan moniselitteisyyttä, yhtäaikaista aktiivisuutta ja passiivisuutta. Yhteissession taustalla oli puolestaan ajatus siitä, että toimijuus on haurasta juuri sidoksellisuutensa takia, koska toiminta ei tapahdu vain toimijan itsensä varassa. Riikka Perälän otsikko oli ”Ulkona vai sisällä? Korvaushoidossa olevien huumaiden käyttäjien kokemuksia syrjäytymisestä”. Esitys käsitteli opiaattiriippuvaisten korvaushoidon mahdollisuuksia puuttua hoidossa olevien syrjäytymiseen sekä kysymyksiä siitä, millaiseksi hoidossa olevan henkilön toimijuus muodostuu ja miten korvaushoidossa olijat itse kuvaavat korvaushoidon merkitystä. Elina Helosvuoren esitys ”Toimijuus hedelmöityshoitoverkostossa” käsitteli hoidoista valistavien oppaiden ja internetsivujen valossa kysymystä siitä, mitä luonnolle ja luonnollisuudelle tapahtuu hedelmöityshoidoissa. Ne eivät määrity ”epäluonnolliseksi” vaan luontoa avustavaksi, vahvistavaksi ja jäljitteleväksi teknologiaksi. Outi Autin esitys ”Jokivarren nainen toiminnan maisemassa” käsitteli Kemijoen varrella asuvia naisia ja heidän suhdettaan jokeen. Esityksessä kuvattiin sitä, millaisena haastatellut naiset näkevät jokivarren maiseman ja millainen on heidän suhteensa pitkälti miehisen toiminnan (esim. uitot, kalastus) kautta määrittävään elinympäristöönsä. Keskustelu työryhmässä oli aktiivista ja keskustelussa pohdittiin mm. etnografian mahdollisuuksia ja rajoituksia esitettyjen tutkimuskysymysten jäsentämisessä. Perjantaina työryhmä kokoontui yhteissessioon *Belonging and ways of relating* -työryhmän kanssa.

*Koordinaattorit: Marja-Liisa Honkasalo
& Anna Leppo*

Highly skilled migrants and Finland

Korkeastikoulutettujen muuttoliikettä ja Suomea käsitelleessä, englanninkielisessä työryhmässä esitettiin neljä paperia. Carol Kiriakoksen (Aalto-

yliopisto) esitys käsitteli Piilaakson suomalaisten käsityksiä välimatkoista: Suomi on Kaliforniasta katsottuna sekä lähellä että kaukana. Saara Koikkalaisen (Lapin yliopisto) aiheena olivat koulutettujen suomalaisten työkokemukset Euroopassa ja erityisesti strategiat, joilla kulttuurinen pääoma siirtyy rajojen yli. Kolmannen esitelmän piti Janka Szombati (Turun yliopisto), joka tarkasteli koulutettujen EU-kansalaisten kokemuksia ja integraatiota Lounais-Suomen työmarkkinoilla. Viimeisen esitelmän piti Sari Vanhanen (Väestöliitto) jonka aiheena oli koulutettujen naisten työllistymistä tukeva Womento-hanke (esitelmä oli tehty yhteistyössä Marina Wetzer-Karlsson kanssa). Työryhmästä jäi pois Driss Habtin (Itä-Suomen yliopisto) esitys, jonka teemana olisi ollut Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan maista tulevien koulutettujen naisten muuttoliike Suomeen. Kiriakoksen, Koikkalaisen ja Habtin artikkelit julkaistaan myöhemmin tänä vuonna ilmestyvässä, korkeastikoulutettujen muuttoliikettä ja Suomea tarkastelevassa *Journal of Finnish Studies* -lehden teemanumerossa.

Koordinaattori: Saara Koikkalainen

Hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden mekanismit

Työryhmässä kuultiin kaksipäiväisen session aikana 11 esitystä suomalaisesta hyvinvoinnista eriarvoisuuden ja huono-osaisuuden näkökulmista. Näitä käsiteltiin niin itse koettuna, muiden arvioimana, rakenteiden näkökulmasta, tilastojen valossa kuin alueellisia vertailujakin tekemällä. Työryhmä on järjestetty jo useana peräkkäisenä vuonna Sosiaalipolitiikan päivillä ja Sosiologipäivillä, ja se on painottunut määrällisen tutkimusotteen omaaviin tutkimuksiin. Ryhmään osallistui kolmisenkymmentä henkeä.

Työryhmässä Olli Alanen kysyi ja esitti VAMOS-aineistoon perustuen vastauksia siihen, kuinka yhteiskunnallinen eriarvoisuus ja henkilökohtaiset kokemukset vaikuttavat nuorten koettuun hyvinvointiin ja terveyteen, ja toisaalta miten tämä eroaa valtaväestöstä. Miisa Törölan esityksessä tarkasteltiin oikeuspsykiatristen potilaiden ja hyvinvointipalvelujärjestelmän kohtaamia medikalisaation ja toisaalta kriminalisaation ilmiöiden näkökulmasta.

Kalle Karppinen esitteli turkulaisten ruoka-apuun turvautuvien ihmisten sosio-ekonomista asemaa ja hyvinvointia. Antti Rissanen alusti siitä, kuinka julkisen oikeusavun kentän muutokset vaikuttavat kaikkein heikoimmassa asemassa olevien avuntarvitsijoiden elämään.

Olli Stålströmin esityksen teemana oli sosiaalisten ongelmien kasautuminen mielenterveysongelmista kärsivien kontolle. Näitä ongelmia olivat muun muassa vakavat onnettomuudet, asunnottomuus, päihdeongelmat, ongelmallinen avioero, väkivaltarikoksen kohteeksi joutuminen, vaille tarvittavaa hoitoa jääminen, vakava fyysinen sairaus, pitkäaikainen työttömyys, yksinäisyys ja köyhyydessä eläminen. Johanna Kallio ja Antti Kouvo keskusteluttivat työryhmää myös ”kunniallisen” ja ”kunniaattoman” köyhän käsitteistä ja ihmisten auttamishaluista heikompiosaisia kohtaan. Arto Selkälä, Leena Viinamäki ja Asko Suikkanen pohtivat kansalaisten hyvinvoinnin probleemaa harvaanasutussa ja pitkien välimatkojen Pohjois-Suomessa. Kati Rantalan huono-osaisuustarkastelu keskittyi velkaongelmaisten yhteiskunnalliseen ja oikeudelliseen asemaan.

Maria Ohisalon esityksessä tutustuttiin tapahtumarakenneanalyysin metodiin ja pohdittiin, kuinka Suomen Euroopan unionilta vastaanottama ruoka-apu on ollut mahdollisesti vakiinnuttamassa suomalaista ruoka-aputoimintaa. Työryhmän toinen koordinaattori Juho Saari esitteli ajatusta siitä, kuinka hyvinvointivaltion voisi tuhota – tai ehkä kuitenkin, kuinka hyvinvointivaltion heikkoudet esiin kaivamalla se voitaisiin pelastaa. Hän myös esitteli tulevaa kirjaansa huono-osaisuudesta. Työryhmässä heräsi uusia ajatuksia, jaettiin huono-osaisuustutkimuksen uusimpia tuloksia ja pohdittiin yhteistyötä tutkimusteeman ympäriltä.

Koordinaattorit: Maria Ohisalo & Juho Saari

Kasvatussosiologia ja koulutuspolitiikka

Kasvatussosiologian ja koulutuspolitiikan teemaryhmä kokosi runsaasti sekä alustuksia että yleisöä. Alustuksia oli yhteensä ennätyselliset 22 kappaletta ja teemaryhmä työskentelikin kahdessa rinnakkaisessiossa koko Sosiologipäivien ajan.

Torstain ensimmäinen rinnakkaisessio käsittelee

korkeakoulupolitiikkaa ja yliopistotyön muutosta sekä niiden vaikutuksia ylikansallisesti ja kansallisesti määrittävinä ilmiöinä. Rinnakkaisessiossa kuultiin seuraavat alustukset: ”Bolognasta Pedaforumiin ja takaisin eli katsaus korkeakoulutuksen kehittämisen tavoitteisiin ja keinoihin” (Mari Simola); ”Huippuyliopistopolitiikka ja case -USA” (Henri Rautio); ”Sinnittelyä yliopiston raunioilla: menetettyä autonomiaa ja romahtaneita unelmia yliopistopolitiikan muutoksessa” (Risto Rinne, Arto Jauhiainen & Jenni Koivula); ”Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden urakehitys ja tutkinnon koulutuspoliittinen merkitys” (Kristiina Ojala); ”Koulutus ja professionaalisen projektin edistäminen: lääkäri- ja sairaanhoitajajärjestöjen intressejä 2000-luvulla” (Anne Laiho & Tarita Ruoholinna); ”Korkeakoulupolitiikka ajallisesti ja paikallisesti tuotettuna” (Taina Saarinen); ”Kamppailu koulujärjestelmästä ja nuorisosta 1960-luvulla” (Ville Okkonen).

Torstain toisen rinnakkaisession keskeisiä teemoja olivat muun muassa tasa-arvo, eronteot, yhteiskuntaluokka ja inklusio, joita tarkasteltiin esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen, opetussuunnitelman ja opettajankoulutuksen näkökulmista. Rinnakkaisessiossa kuultiin seuraavat alustukset: ”Mielivaltaista kasvatusta: yhteiskunnallis-filosofisia näkökulmia yrittäjyyskasvatukseen” (Esko Harni); ”Opetussuunnitelma demokraattisena tahdonmudostuksena habermasilaisessa mielessä” (Rauno Huttunen, Tomi Kiilakoski & Hannu L.T. Heikkinen); ”Avoin yliopisto ja tasa-arvon muuttuvat tulkinnat” (Nina Haltia); ”Sosiaalisen elämän kehukset. Kampus-ohjelman opiskelijoiden sosiaalinen asema tuetussa aikuisopiskelussa ja vapaa-ajalla” (Minna Saarinen); ”Rasismi ja antirasismi opettajankoulutuksessa” (Raisa Simola); ”Taito- ja taid-eaineet: koulutuspolitiikan Kanarialinnut?” (Mikko Ketovuori); ”Luokan ja sukupuolen merkitykset yliopisto-opiskelussa, jatko-opiskelussa ja yliopistotyössä” (Annukka Jauhiainen & sini Kuusela).

Perjantain ensimmäinen rinnakkaisessio rakentui kokonaan kouluvalinnan ja perusopetukseen valikoitumisen teemoille. Aihetta käsiteltiin muun muassa alempien ja ylempien sosiaaliluokkien, sosiaalisten verkostojen ja erityisopetuksen kautta. Rinnakkaisessiossa kuultiin seuraavat alustukset: ”Alaluokkainen tarve valita – alempien sosiaaliryhmien koulutukselliset asenteet ja kouluvalinnat”

(Mira Kalalahti & Janne Varjo); ”Koulujen maineet ja yläluokan yläkouluvalinnat urbaanissa kouluvalintatilassa” (Sonja Kosunen); ”Menetetty mahdollisuus? Koulutuspolitiikka ja sosiaalisten verkostojen analyysi” (Antti Gronow); ”Koulutuspoliittiset muutokset perusopetuksen erityiskasvatuksen näkökulmasta” (Heli Ketovuori & Päivi Pihlaja).

Perjantain toisen rinnakkaisession teemat käsittelevät koulun käytäntöjä ja kulttuureja sekä niiden mahdollistamaa toimijuutta. Rinnakkaisessiossa kuultiin seuraavat alustukset: ”Ihan yhtä härdeliä” – amis keskeyttäneiden opiskelijoiden silmin” (Anne-Mari Souto); ”Nuoren miehen toimijuus ammattikoulun rakenteiden puristuksessa” (Kati Kauravaara); ”Kulttuuriset rajat nuorten seksuaalikasvatuksessa” (Veronika Honkasalo); ”Peruskoulun päättötodistuksen merkitys oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten maahanmuuttajien kotoutumisprosessissa” (Paula Kuusipalo).

*Koordinaattorit: Heikki Silvennoinen
& Janne Varjo*

Kriminologia ja oikeussosiologia

Kriminologian ja oikeussosiologian työryhmän teemat vaihtelivat laajasti kriminologisen tutkimuksen peruskysymyksistä kontrollin, valvonnan ja rikollisuuden yhteiskunnallisiin ulottuvuuksiin. Kaksipäiväisessä työryhmässä kuultiin yhteensä kahdeksan esitystä, joita oli ensimmäisenä päivänä kuuntelemassa runsaslukuinen yleisö, noin kolmekymmentä henkilöä, joskin toisena päivänä osanotto oli vähäisempää.

Ensimmäisenä esityksenä kuultiin Liisa Mäkisen ”Valvontapelit ja valvonta pelinä Internetissä”, joka käsittelee internetin ja sosiaalisen median mahdollistamaa valvonnan joukkoistamista erityisesti pelin näkökulmasta. Esityksessä tuotiin esille, kuinka erilaisilla sosiaalisen median sovelluksilla voi olla samanaikaisesti sekä pelillinen että valvontaa lisäävä luonne, jossa valvonta kietoutuu erilaisiin huihin ja viihteen muotoihin. Tämän jälkeen Heini Kainulainen esitteli tutkimushanketta ”Vanha liitto – poliisia naruttamassa ensimmäisen huumausaineaallon aikana”, joka perustuu 60- ja 70-luvulla kovien huumausaineiden käytön aloittaneiden henkilöiden haastatteluihin. Esitelmä käsittelee sitä,

miten nämä nyt 50–60-vuotiaat huumeiden käyttäjät ovat kuvailleet kokemuksiaan heihin kohdistetusta kontrollista ja kohtaamisista poliisin kanssa.

Pertti Rannikon esityksessä ”Suden salametsästys omankädenoikeutena” pureuduttiin valtiollisen susien suojelun ja susien elinalueella olevan itäsuomalaisen paikallisyhteisön intressien välisiin ristiriitoihin. Rannikko esitti, että yhteisössä on syntynyt puolivirallinen salametsästykselle suotuisa alakulttuuri, joka voidaan nähdä reaktiona viranomaisten haluttomuuteen huomioida susialueella asuvien ihmisten turvattomuuden tunne. Neljännessä esityksessä ”Rikos vai ei” – Poliisien käsitykset kuritusväkivallasta, sen kriminalisoinnista ja tutkinnasta” Anna Heinonen tarkasteli haastatteluiden keinoin sitä, miten poliisit suhtautuvat lapsiin kohdistuvan kuritusväkivallan tutkintaan. Keskeisenä havaintona todettiin, että poliisien mielipiteet kuritusväkivallan kriminalisoinnista olivat ristiriitaiset, ja näillä käsityksillä saattaa olla vaikutuksia myös siihen, miten poliisit käytännössä tutkivat näitä tapauksia.

Maija Helminen esitteli väitöskirjahankettaan, joka tavoitteena on vertailla kolmannen sektorin roolia kriminaalipolitiikassa eri maissa. Esitys ”Kolmas sektori kriminaalipolitiikassa/rikosoikeudessa: Vertaileva tutkimus rikoksen uhrien ja rikoksesta tuomittujen parissa työskentelevien kolmannen sektorin organisaatioiden roolista” käsittelee osatutkimusta, jossa vertailtiin uhrien ja rikoksesta tuomittujen parissa työskentelevien kolmannen sektorin organisaatioiden toimintaa Suomessa, Ruotsissa ja Norjassa. Ensimmäisen päivän viimeisenä esityksenä kuultiin Kaijus Ervastin ”Asumiseen ja naapuruussuhteisiin liittyvät konfliktit ja niiden oikeudellistuminen”, joka liittyy Naapuruuskiistat ja asuminen Suomessa -tutkimushankkeeseen. Meneillään olevassa tutkimuksessa tarkastellaan sitä, miten asumiseen liittyvät konfliktit muuttuvat oikeusriidoiksi ja mikä rooli lakimiehillä on tässä prosessissa.

Toisena päivänä työryhmässä kuultiin kaksi esitystä. Petri Danielsson ja Mikko Aaltonen pitivät esityksen aiheesta ”Vapausrangaistusten vaikutukset seuraamusten suorittaneiden sosioekonomiseen asemaan”, joka perustuu meneillään olevaan tutkimushankkeeseen, jossa tarkastellaan seuraamusten vaikutuksia rekisterilähteisiin perustuen ennen seuraamusta ja sen jälkeen. Alustavien tulosten

mukaan seuraamuksella on kielteisiä vaikutuksia näiden henkilöiden tulotasoon ja työllisyyteen. Viimeisenä esityksenä kuultiin Satu Venäläisen ”Väkivaltaarikkisuuden sukupuoli iltapäivälehdissä”, jossa tarkasteltiin sitä, miten väkivallan tekijöiden ja uhrien sukupuoli esitetään iltapäivälehtien uutisoinnissa. Yhtenä tuloksena todettiin, että väkivallan tekijän sukupuoli tuodaan voimakkaammin esille silloin, kun väkivallan tekijänä on nainen.

Koordinaattorit: Mikko Aaltonen & Petri Danielsson

Kulttuuri ja kulutus

Viidettä kertaa peräkkäin sosiologipäivillä kokoon-tunut työryhmä keräsi parikymmentä kulttuurista ja kulutuksesta kiinnostunutta osallistujaa. Turun kampuksen idyllisempää puolta edustavan vanhan puurakennuksen kokoushuoneessa kuultiin torstai-iltapäivän mittaan kuusi esitelmää. Ensimmäisenä ohjelmassa oli Anu Kataisen ”Onko nuorten juomiskulttuureissa sosioekonomisia eroja?” Esitelmässä pohdittiin laadullisen, ryhmähaastatteluihin perustuvan tutkimuksen mahdollisuuksia paljastaa nuorten juomiskulttuureihin liittyviä sosiaalisia eroja. Eroja erilaisista koulutustaustoista olevien poika- ja tyttöryhmien välille tuottavat sekä haastattelutilanteen vuorovaikutukseen ja osallistumiseen liittyvät tekijät että itse haastattelupuheen sisällöt ja reaktiot keskusteluiden virikkeinä käytettyihin elokuvakatkelmiin. Juomiskulttuurien sosioekonomisten erojen sijaan aineisto tuokin lopulta vahvemmin esiin juuri luokka-aseman vuorovaikutteiseen tuottamiseen liittyviä piirteitä.

Toisena kuultu Semi Purhosen ja Riie Heikkilän ”Kulttuuridistinktiot, sukupolvet ja muutos: kulttuurisosiologisen vertailevan tutkimuksen ongelmat ja hankkeen esittely” esitteli otsikkonsa mukaisesti vastakäynnistyneen projektin, jossa tutkitaan kulttuurin ja taiteen luokituksissa ja arvostuksissa tapahtuneita muutoksia viimeisen 50 vuoden aikana viidessä eurooppalaisessa maassa (Suomi, Britannia, Ranska, Espanja, Ruotsi). Hanke on monimenetelmällinen, kansainvälisesti vertaileva pitkittäistutkimus kulttuurisista luokitteluista ja distinktioista ajallisuuden ja sukupolvien näkökulmasta. Esitelmässä pohdittiin kulttuurisosiologisen vertailevan tutkimuksen ongelmia yhtäältä niiden

haasteiden kautta, joihin uusi hanke pyrkii vastaamaan, toisaalta niiden konkreettisten ongelma-kohtien kautta, joita tämänkin hankkeen aineiston keräämiseen ja analysoimiseen liittyy.

Johanna Mäkelän, Nina Kahman ja Mari Nivan esitelmä ”Ruoan kulutuksen kestävyys Pohjoismaissa” tarkasteli kestävästä kehitystä edistäviä syömis-tapoja ja niitä koskevia näkemyksiä pohjoismaisesta vertailevasta näkökulmasta tuoreen kyselyaineiston avulla. Esitelmässä kysyttiin, kuinka laajasti kansalaiset kuluttajina toteuttavat kestävinä pidettäviä syömis-tapoja, missä määrin kansalaiset tukevat ympäristön kannalta kestävästä politiikkaa ja miten nämä politiikkaa koskevat näkemykset ovat yhteydessä kestäviin syömis-tapoihin. Alustavien tulosten mukaan ikä ja kotitalouden tyyppi liittyvät eroihin ruoankulutuksen kestävyudessa. Myönteiset asenteet ympäristöpolitiikkaa kohtaan ovat yhteydessä kestävien ruoankulutuskäytäntöjen kanssa. Pohjoismaat eroavat jossain määrin myös toisistaan: ruotsalaiset ottavat kulutuksessaan huomioon muita enemmän kestävyys- ja ympäristöön liittyviä asioita.

Antti Maunun ”Hauskuus ja tylsyys, turva ja vaara: nuorten juhlan ja arjen ambivalenssit” analysoi eri koulutustaustaisten alaikäisten nuorten keskusteluita hauskoista ja inhottavista juomistilanteista. Tulosten mukaan nuorten juomisen keskeinen motivaatio on sukupuolesta tai sosio-ekonomisesta asemasta riippumatta pyrkimys hauskaan, positiiviseen sosiaaliseen poikkeustilaan, jossa yhteenkuuluvuus ja muut sosiaaliset emootiot virtaavat. Toisaalta koska juomisen poikkeustila on arkea ylittävää ja humalahakuista, siihen liittyy aina myös sosiaalisia riskejä ja uhkia. Tämä on juomisen keskeinen ambivalenssi, jonka suhteen ryhmät myös eroavat toisistaan. Etenkin ammattiin opiskelevat pojat erottuvat muista ryhmistä siinä, että heidän kertomuksensa ovat avoimen riskihakuisia eikä niissä ilmene pyrkimystä hallita juomisen vaaroja.

Ismo Kantolan esitelmä ”Uudet ja vanhat jumalat historisiteetin murroskohdissa Augustinuksen (De civitate Dei) ja Toni Morrisonin (Jazz) valottamina” otti lähtökohdakseen Alain Tourainen yhteiskunnallisten liikkeiden teorian, joka sisältää ajatuksen historisiteetin haltuunotosta ja tuohon haltuunottoon liittyvistä kamppailuista. Uskonnollinen juhla voidaan ymmärtää historisiteetin kokemisena, vah-

vistamisena ja joskus uudelleenmäärittelynäkin. Tavat juhlia ja palvoa jumalia tulevat Augustinuksen ja Toni Morrisonin yhteiskunnallista muutosta käsittelevissä teksteissä kriittiseen tarkasteluun. Esitelmässä pohdittiin juhlinnan ja sen muutoksen roolia yhteiskunnallisen elämän murroskohdissa juuriltaan dramaattisesti irtautuneen historisiteetin uudelleenhaltuunottoa ajatellen.

Työryhmän päätti Mika Helinin esitelmä ”Luvallinen graffiti Helsingissä: odottamattomat tutkimustulokset ja sosiologisen intervention mahdollisuus”. Esitelmä perustui tuoreeseen pro gradu -tutkielmaan, tapaustutkimukseen Suvilahden ja Kalasataman luvallista graffitiaidoista, niiden käytöstä ja käyttäjäistä. Nykyisessä luvallisten graffitiaitojen tilanteessa on ollut ensimmäistä kertaa mahdollista tarkastella etnografisen kyselytutkimuksen muodossa paikkaan sidottua graffitiharrastamista laajemmasta perspektiivistä. Tulosten mukaan yksioikoiset mielikuvat graffitiharrastuksesta ka-peana nuoriso- tai poikakulttuurina sekä graffitiharrastajien automaattisesta sijoittumisesta yhteiskunnan ”reuna-alueiden” toimijoiksi voidaan kyseenalaistaa. Tutkimuksen perusteella näyttää siltä, että graffitin tekijöiden alakulttuurinen orientaatio on luvallisten aitojen seurauksena muuttumassa paikkaan sidotuksi vapaa-ajanvietoksi ja yhdeksi taidelharrastamisen mahdollisuudeksi.

Koordinaattori: Semi Purhonen

Kulutus ja elämäntavat

Kulutus ja elämäntavat -työryhmä kokoontui molempina päivinä. Kiinnostus työryhmää kohtaan oli ilahduttavan suurta: torstaipäivän viittä esitystä oli esittäjien lisäksi seuraamassa noin 40 ja perjantain kolmea esitystä noin 20 kuulijaa. Työryhmässä tarkasteltavia teemoja olivat ruoan kulutus, ICT osana elämäntapoja sekä kulutus yleisempänä teoreettisena ja metodologisena kysymyksenä.

Piia Jallinojan esitys käsitteli suomalaisten karppaamista. THL:n kevään 2012 Aikuisväestön terveyskäyttäytymiskyselyssä seitsemän prosenttia suomalaisista ilmoitti karppaavansa. Karppaajista suurempi osa on naisia kuin miehiä ja lisäksi vanhemmat vastaajat karppaavat useammin kuin nuoremmat. Aineiston analyysi osoittaa, että karppaajien

suhtautuminen ravintorasvoihin ja ylipäätään ravintoon liittyvät terveystietoisuudet poikkeavat muun väestön käsityksistä. Nina Kahman esitys jatkoi osittain samasta teemasta tarkastelemalla rasvan kulutuksen muutoksia Suomessa. Kahma on niin ikään hyödyntänyt THL:n terveyskäyttäytymiskyselyitä eri vuosilta. Esityksessä pohdittiin, missä määrin rasvan kulutuksessa on kysymys yhteiskuntaryhmästä toiseen siirtyvästä trickle down -ilmiöstä.

Kaksi seuraavaa alustusta kiinnittyivät edellisten tavoin ruoan kulutuksen teeman ympärille. Pasi Pohjolaisen esitys paneutui kasvispainotteisiin ruokavalioon siirtymiseen liitettyihin esteisiin. Samanaikaisesti kun moni suomalainen suhtautuu kasvisruokiin myönteisesti, lihan kulutusta puolletaan esimerkiksi lihan hyvään makuun ja tottumukseen vedoten. Erilaiset estekokemukset painottuvat eri tavoin väestössä riippuen vastaajien sosio-demografisesta profiilista ja arvomaailmasta. Hanna Kujanen pohti esityksessään laajemmin ympäristövastuullisen kulutukseen liittyviä ristiriitoja. Esitys perustui suomalaisten kulutuksen analyysin asennetasolla ja euromääräisesti. Esitettyjen tulosten perusteella etenkin korkea koulutus vaikuttaa siihen, kuinka ympäristöystävällisiä kulutusvalintoja yksilö kokee tekevänsä. Euromääräisen kulutuksen osalta erot koulutusryhmien välillä ovat kuitenkin pienempiä kuin asenne-erojen perusteella voisi olettaa.

Terhi-Anna Wilskan esitys käsitteli kulutusta yleisemmin tulo- ja kulutusköyhyyden näkökulmasta. Suomen ja Iso-Britannian kulutustutkimusaineistoilla tehty tarkastelu osoittaa, että tulo- ja kulutusköyhyys ovat yhteydessä toisiinsa mutta niiden välinen peitto ei kuitenkaan lopulta ole kovin suuri.

Pekka Mäkelän perjantainen esitys pohti kulutuksen ja elämäntavan suhdetta teoreettisesta näkökulmasta. Esitys perustui väitöskirjatutkimukselle, jonka tavoitteena on tarjota nyky-yhteiskuntaan sopiva malli yksilöiden kulutuksen jäsennessperusteista. Perjantain kaksi muuta esitystä käsittelevät internetin merkitystä yksilöiden arkielämässä. Matti Näsi tarkasteli alustuksessaan sitä, miten yksilöt kokevat, että internetin käytön aloittaminen on vaikuttanut heidän muistiinsa ja kykyynsä keskittyä. Pekka Räsänen esitti alustuksessaan tutkimustuloksia verkkoyhteisöjen merkityksestä sosiaaliseen identifiointumiseen. Räsänen tarkastelu osoitti, ettei

tunne verkkoyhteisöihin kuulumisen voimakkuudesta ole vain iästä riippuvaista, vaan siihen vaikuttavat myös lukuisat muut tekijät, kuten internetin käyttötottumukset sekä koulutus.

Työryhmässä keskusteltiin monipuolisesti koulutus- ja elämäntapatutkimuksen ajankohtaisista kysymyksistä. Suurin osa alustuksista hyödynsi kvantitatiivisia tutkimusaineistoja, mutta tutkimustuloksista keskusteltiin erilaisia teoreettisia viitekehyksiä hyödyntäen. Mielestämme työryhmälle asetetut tavoitteet erilaisten lähestymistapojen välisestä vuoropuhelusta toteutuivat verrattain hyvin.

Koordinaattorit: Pekka Räsänen & Outi Sarpila

Liikkumisen ja kuulumisen tietokäytännöt

Työryhmä kokoontui perjantaina ja siellä kuultiin kolme esitystä. Alustukset käsittelivät maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia sekä tiedon kohteina että tiedon subjekteina. Keskeiset teemat olivat tiedon rajat ja niiden suhde viranomaiskäytäntöihin ja kansalliseen kuulumiseen. Keskustelu oli erittäin vilkasta ja antoisaa.

Jaana Vuori (ISY) tarkasteli etnografiseen kenttätyöhön perustuvan episodikertomuksen avulla kotouttamispoliittista ymmärrystä tiedosta, mitä maahanmuuttajien oletetaan tarvitsevan suomalaisesta yhteiskunnasta tullakseen aktiivisiksi kansalaisiksi. Kotouttamistyön- ja politiikan diskursseissa korostuu ihanne kaksisuuntaisesta integraatiosta: siitä että kotouttaminen ei vain auttaisi maahanmuuttajaa sopeutumaan vaan myös muuttaisi yhteiskuntaa monikulttuurisessa tilanteessa. Vuoren alustuksen perusteella näyttää kuitenkin siltä, että käytännön viranomaiskohtauksissa tiedontuotanto on myös monologista tiedon välitystä viranomaiselta maahanmuuttajalle. Tällainen yksisuuntainen tiedonvälitys olettaa maahanmuuttajan, joka omaksumaa tiedollisia kokonaisuuksia ja ryhtyy sitten itse hallitsemaan elämäänsä kotouttamalla itsensä. Lopuksi Vuori pohti dialogisen tiedon olemusta ja mahdollisuutta kotouttamisprosessissa. Yhdessä tuotettu tieto on prosessissa tuotettua, tilanteista, ja moniäänistä tietoa, ja se vaatii aikaa, kasvokkaisia kohtaamisia ja luottamuksellisia asiakassuhteita. Nykyisellään uusi kotouttamislaki edellyttää suullisen tiedon jakamista vain, jos asiakas sitä pyytää.

Vuori totesi, että tällainen asetelma kertoo kitkerällä tavalla yhteiskunnan haluttomuudesta muuttaa käytäntöjään.

Pekka Rantanen (TaY) esitteli alustavia havainnointoja Anitta Kynsilehdon (TaY) kanssa kerätystä haastatteluaineistosta ja etnografisesta kenttätyöstä. Suomeen muualta muuttava ihminen kohtaa vaihtelevan joukon viranomaisia, kun hän ilmoittaa muutostaan. Maistraatti on yksi keskeinen viranomaistaho, jonka luo maahan muuttavat ihmiset menevät. Maistraatin verkkosivuilla kuvataan prosessia kysymällä mitä rekisteröinnillä tarkoitetaan? Vastaus tähän usein kysytyä -palstan kysymykseen ei oikeastaan kerro, mitä rekisteröinnillä tarkoitetaan, vaan mitä tietoja maahanmuuttajasta kerätään ja mihin näitä tietoja käytetään. Yleisesti ottaen maahanmuuttajilla on varsin vaihtelevat käsitykset siitä, mitä rekisteröityminen tarkoittaa ja mitä vaikutuksia sillä heille on. Monilla ihmisillä ei ole ollenkaan selkeää käsitystä siitä, mitä esimerkiksi kotikunta ja sen mukana mahdollisesti tulevat asuinpaikkakuntaan liittyvät sosiaaliset oikeudet, velvollisuudet ja palvelut ovat. Kysyttäessä, että tietääkö ihminen, mitä kotikunta tarkoittaa, vastaus saattoi olla, että "anteeksi, en ymmärrä kysymystä". Kotoutumisen kannalta tutkimuksen alustavat havainnot ovat haastavia, koska vaikka tietoa Suomen viranomaisjärjestelmän toiminnasta tuotetaan maahanmuuttajille runsaasti monilla kielillä, niin tietämys näistä asioista saattaa olla vaillinaista ja monimutkaisesti ristiriitaistakin.

Marja Alastalo (TaY) ja Riikka Homanen (TaY) pohtivat kotikunnan myöntämisen käytäntöjä hyvinvointivaltion rajakäytäntöinä. Kotikunnan myöntää maistraatti. Se on merkittävä asia tänne muuttaneille ihmisille, koska Suomessa asuvat muiden maiden kansalaiset voivat päästä hyvinvointipalveluiden piiriin vain, mikäli heille on merkitty kotikunta Suomeen. Alustus perustui etnografisen aineiston alustavaan analyysiin. Analyysin perusteella näyttäisi siltä, että vakituinen asuinpaikka, oleskelun kesto sekä perusteet oleskelulle yhdessä määrittävät kotikunnan myöntämistä maistraatin käytännöissä. Kotikunnan myöntämistä ohjaava lainsäädäntö jättää kuitenkin harkinnanvaraa viranomaisille ja erityisesti ymmärrys asuinpaikan "vakituisuudesta" on viranomaislogiikassa eri kuin maallikkoajattelussa ja vaihtelee maistraattittain. Viranomaisajattelussa asuminen voi olla vakitu-

ista silloin, kun muut kotikunnan saannin edellytykset ovat voimassa, vaikka oleskelun ajaksi ei olisi suunniteltukaan kuin esimerkiksi opiskelun tai määräaikaisen työn kesto. Tätä ei kuitenkaan rekisteritilanteissa Alastalon ja Homasen havaintojen mukaan maahanmuuttajalle selvitetä. Kotikunnan merkityksestä maahanmuuttajalle tai kotikunnasta yleensä ei myöskään kerrota mitään, ellei maahanmuuttaja itse osaa asiasta kysyä. Tällainen tapa voi johtaa siihen, että maahanmuuttajalle ei myönnetä kotikuntaa tai sen saaminen pitkittyy ja vaikeutuu. Näin ihmiset, jotka ovat vasta tulleet maahan, saattavat jäädä epä tietoisiksi kotikuntapäätöksestä ja sen merkityksestä sekä vaille tarvitsemiaan ja heille kuuluvia palveluja. Kaikkiaan vaikuttaisi siltä, että rekisteröityvien ihmisten minim tiedot halutaan väestötietojärjestelmään, mutta maahanmuuttajien pääsyä kotikunnan mahdollistamien hyvinvointivalttiollisten palveluiden ja tulonsiirtojen piiriin rajataan, vieläpä eriarvoistavasti asumispaikan mukaan.

Koordinaattorit: Marja Alastalo, Riikka Homanen, Anitta Kynsilehto & Pekka Rantanen

Nuoruuden suuria odotuksia odottamattomissa olosuhteissa

Nuorisotutkimustyöryhmän keskusteluissa liikuttiin historian, yhteiskuntapolitiikan ja sosiologian tieteenaloilla, jotka tarjosivat erilaisia näkökulmia nuoriin kohdistuviin odotuksiin sekä nuorten suhteeseen ympäröivään yhteiskuntaan. Ryhmän aloitti Laura Kyntölä (HY), joka esitteli nuoria maahanmuuttajia ja sosiaalista kiinnittymistä käsittelevää väitöskirjatutkimustaan ja aineiston keruuseen liittyviä suunnitelmiaan. Kyntölän tavoitteena on etnografian ja verkostoanalyysin avulla tarkastella 15–20-vuotiaiden maahanmuuttajatyttöjen sosiaalisia verkostoja sekä näiden käsityksiä ja kokemuksia sosiaalisesta kiinnittymisestä, joka on yksi maahanmuuttopolitiikan julkilausutuista, mutta epä määräisistä tavoitteista. Myös Sinikka Selin (HY) esitteli väitöskirjatutkimustaan, jonka aineistona ovat Helsingin kaupungin kouluissa tehdyt oppilaiden ammatinvalintaan liittyvät asiakirjat 50- ja 60-luvuilla. Kyseiset asiakirjat ovat hämmästyttävän yksityiskohtaisia raportteja, joissa koululaiset jaettiin psy-

kologisten arvioiden perusteella käytännöllisesti ja teoreettisesti lahjakkaisiin. Mielenkiintoinen esitys toimi myös hyvänä muistuttajana siitä, että nuorten valintoja muovaavat yhteiskunnalliset reunaehdot ovat olleet myllerryksessä aiemminkin, ei vain nyt. Hanna-Mari Heinosen (Kela) esityksen aineistona oli otos Arkipäivän kokemuksia köyhyydestä -kirjoituskilpailun tuloksena syntyneistä, nuorimpien vastaajien tarinoista sekä niiden seurantaratinat. Heinosen tutkimuksessa keskeistä oli selviytymisen tematiikka, jota hän tarkasteli muun muassa toimintamahdollisuuksien ja sosiaalisten mahdollisuuksien politiikan viitekehysten kautta. Yhtenä yllättävänä tuloksena oli, että sosiaaliturvajärjestelmällä oli ollut vähäinen rooli niissä tarinoissa, joissa vastaajat jäsenivät elämäänsä selviytymisen viitekehksessä. Ryhmän neljännen ja viimeisen esityksen piti Sanna Aaltonen (Nuorisotutkimusverkosto), joka pohti yhteiskuntaluokkaan ja sukupolveen liittyvien keskustelujen yhteensovittamista ja niiden soveltamista analysoimaan keskusteluja, joissa nuoret ja vanhemmat pohtivat nuorten tulevaisuuden valintoja. Sekä tutkimuksessa haastateltujen yhdeksäsluokkalaisten nuorten että heidän vanhempiansa puheessa korostui nuoren omien mieltymysten painotus eli eräänlainen uusliberalistinen subjektiviteetti. Haastatteluissa tuli esille vain vähän sellaista ”sukupolvi tietoisuutta”, jossa vanhempi sukupolvi olisi pohtinut maailman muuttumisen vaikutuksia nuorten tulevaisuuteen: tulevaisuuden valintoja perusteltiin pikemminkin yksilötason kuin yhteiskunnallisten tilanneanalyysien kautta. Työryhmä keräsi pienen, mutta keskusteleavan kuulijajoukon, jolle nuorisotutkimus näyttäytyi luonteensa mukaisesti moniäänisenä ja monitieteisenä.

Koordinaattori: Sanna Aaltonen

Poliittinen sosiologia - mitä nyt, mitä seuraavaksi?

Poliittisen sosiologian työryhmän teemana oli tänä vuonna ”mitä nyt, mitä seuraavaksi”. Osallistujilta pyydettiin alustuksia tässä ajassa olevista kysymyksistä liittyen muuttuvan yhteiskunnan, demokratian ja osallistumisen teemoihin. Työryhmässä pidettiin torstain ja perjantai aikana yhteensä kymmenen esitystä, joista jokainen käsitteli erita-

soista eri tavalla ilmenevää poliittista muutosta ja sen mahdollisia seurauksia. Kuuntelijoita työryhmissä kävi päivien aikana yhteensä nelisenkymmentä.

Työryhmän järjestämisessä pyrittiin ensisijaisesti varaamaan kunkin esityksen jälkeen riittävästi aikaa keskustelulle, missä myös onnistuttiin hyvin. 10 minuutin alustukset ja etukäteen argumenttien ympärille rakennetut puheenvuorot auttoivat tässä merkittävästi.

Lotta Junnilaisen (HY) esitys "My neighborhood in cyberspace" pohti Facebookin roolia osana sosioekonomisesti heikon asuinalueen sosiaalista elämää ja ulossulkemisen käytäntöjä.

Mari Kuukkasen (HY) esitys "Prefiguratiivisen politiikan eri muodot" esitteli prefiguratiivisen politiikan käsitteelle annettuja erilaisia merkityksiä ja pohti sen roolia empiirisessä tutkimuksessa.

Kai Erikssonin (HY) esitys "Yksityinen ja julkinen asiakkuuden näyttämönä" pohti asiakkuuden paikkaa nykymuutoksesta ja sen prosesseissa.

Janne Autto (LaY) pohti esityksessään "Kansalaisen toimijuus muuttuvassa hyvinvointivaltiossa" tarvetta ymmärtää kansalaisten mahdollisuuksia mukautua muuttuvan hyvinvointivaltion käytäntöihin, sekä etnometodologisen tutkimuksen mahdollisuutta tutkia kysymystä erityisesti julkisiin palveluiden kulutukseen liittyen.

Mikko Weckrothin (HY) esitys "The study of wellbeing politics from top to bottom" hahmotteli onnellisuustutkimusta kohtaan esitettyä oikeisto-liberalistista kritiikkiä ja esitti, että subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamista vastustavien tahojen ihmiskuva perustuu käsitykselle rationaalisia valintoja tekevistä yksilöistä.

Markku Lonkilan (TY) esityksessä "Nano-level participation in and around Facebook" pohdittiin Facebookissa tapahtuvan "tykkäämisen" mahdollisia nanopoliittisia ulottuvuuksia.

Työryhmän jälkimmäinen päivä oli rakennettu eri tavoin Laurent Thévenot'n ja Luc Boltanskin teorioita hyödyntävän tutkimuksen käsitteeseen.

Veikko Erannin (HY) "Mitä oikeuttamisteorialla tutkitaan" vie fokuksen oikeuttamisteorian menetelmällisiin sovelluksiin ja ennen kaikkea sen tutkimuskohteeseen, ja argumentoi, että oikeuttamisteorialla saadaan hedelmällisimpiä tuloksia, kun tutkimuksen kohteena on yleisemmällä tasolla koko poliittinen kulttuuri.

Aino Anttilan (TY) "Velkakriisin poliittiset kiistat suomalaisessa valtajulkisuudessa" analysoi talouskriisikeskustelun ja demokratian suhdetta sekä näiden moraalaisia perusteita.

Tomi Lehtimäen (HY) esitys "Vihreä talous ja talouskasvun oikeuttaminen Rio+20 -kokouksessa" käsittelee suomalaisten kansalaisjärjestöjen valmistautumista kansainväliseen ilmastokokoukseen ja talouskasvun haasteellista asemaa ilmastonmuutoksen torjunnassa.

Tuukka Ylä-Anttilan (HY) esitti alustuksessaan "Populismi – suomalaisen politiikan korjaussarja", että Perussuomalaisten nousu suureksi puolueeksi on seurausta puolueen tietoisesta pyrkimyksestä tuoda perinteisten puolueiden repressoima henkilökohtaisen tunnesiteen taso näkyväksi politiikassa.

Keskustelu oli vilkasta, paikoin jopa kiivasta, ja teemoittain rakennetut eri päivät toivat siihen myös kaivattua jäämäkkyyttä. Työryhmässä kokeiltiin myös Etherpad-verkkokeskustelu- ja muistiinpanoalustaa, jossa jaettiin linkkejä, muistiinpanoja ja käytiin keskustelua. Tästä verkkokeskustelusta poimittiin myös nostoja yleiseen keskusteluun. Kaiken kaikkiaan kokemukset näistä keskustelun rakenteistamisen tavoista olivat positiivisia ja suosittelemme niitä kokeiltaviksi myös jatkossa!

*Koordinaattorit: Veikko Eranti
& Lotta Junnilainen*

Politics of belonging and everyday encounters

Työryhmässä käsiteltiin maahanmuuton, kuulumisen, rasismien ja postkolonialismin kysymyksiä seitsemän esityksen voimin vilkkaan keskustelun saattelemana.

Torstain työryhmäsessio aloitti Katrina Jurva Helsingin yliopistosta aiheella "Ethnic migrants and claims to Finnishness", jossa hän tarkasteli Yhdysvalloista ja Kanadasta Suomeen muuttaneiden ja suomalaisia sukujuuria omaavien aikuisten identiteettineuvotteluja ja mahdollisuuksia esiintyä suomalaisina. Länsimaista muuttavina, usein koulutettuina ja muillakin tavoin etuoikeutettuna ryhmänä tutkittavat otettiin Suomessa vastaan pääosin myönteisesti, mutta heidän kuulumistaan suomalaisten joukkoon myös kyseenalaistettiin ja pohjois-

amerikkalaisuuteen suhtauduttiin ristiriitaisesti.

Sirkku Varjonen Helsingin yliopistosta käsitteli esityksessään ”Negotiating identities, belonging and integration in personal life stories by immigrants living in Finland” niitä identiteettejä ja asemia, joita maahanmuuttajat rakentavat itselleen suhteessa suomalaisuuteen ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Varjosen tutkimus perustuu 23 Suomeen muuttaneen ihmisen elämäntarinoille, jotka kerättiin kahtena ajankohtana. Tutkittavat asettuivat tarinoissa mm. syrjityn, ulkopuolisen ja kiittolisen asemiin.

Esityksessään ”The silent voices of women of Kibera” Albina Gakuru-Hipp Åbo Akademista analysoi konfliktitilanteita, postkoloniaalin historian merkitystä ja ruohonjuuritasolla toimivien naisten järjestäytymistä Nairobissa, Keniassa, sijaitsevassa Kiberan slummissa. Gakuru-Hipp tulkitsi Kiberaa Gayatri Spivakin termein alistettujen (*subaltern*) tilana, jonka asukkaat ovat marginalisoituja, sosiaalisesti ja taloudellisesti ulossuljettuja ja jäävät sivuun julkisesta keskustelusta. Naisten toimijuus näkyy kuitenkin esimerkiksi yhteisöllisenä järjestäytymisenä slummialueella.

Turun yliopiston jatko-opiskelija Chuan-Ying Liu esitteli tutkimustaan ”The social situation and social welfare of transnational marriage migrants in Taiwan”. Avioliittomuuttajat muodostavat suuren osan Taiwanin maahanmuuttajaväestöstä. Tutkimuksessa tarkastellaan avioliittomuuttajien asemaa analysoimalla oikeudellisten säädösten, poliittisten toimintaohjelmien ja sosiaalipalvelujen muodostamaa kokonaisuutta sekä arjen kansalaisuuden toteutumista näissä puitteissa.

Perjantain työryhmätyöskentelyn käynnisti Sirkka Komulainen Turun yliopistosta aiheella ”How ordinary cosmopolitanism is pathologised by modern neoliberal (gendered) sedentarism”. Esityksessä pohdittiin, miten modernit, uusliberalistiset vaatimukset rationaalista ja itseohjautuvasta elämänpolusta sivuuttavat siirtolaisten toimijuuden sekä epävarmuuden ja rakenteellisen eriarvoisuuden määrittämät olosuhteet, joiden keskellä nämä elävät. Sen sijaan että patologisoitaisiin nomadisia ja muita epäkonventionaalisia elämänpolkuja näitä voidaan pyrkiä ymmärtämään arkipäivän kosmopoliittisuuden tapaisten käsitteiden avulla.

Jarmila Rajas Loughborough'n yliopistosta analysoi suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa osikolla ”The (un)desired immigrant in Finnish im-

migration policy”. Rajas käsitteli maahanmuuton ja maahanmuuttaja-käsitteen problematisointia eduskuntakeskusteluissa, maahanmuuttolainsäädännössä ja hallinnollisissa ohjeissa hallinnallisuuden käsitteen avulla. Tutkimus selvittää maahanmuuttajien ulossulkemista ja sisällyttämistä määrittäviä rationaliteetteja sekä rodun, kansallisuuden, varallisuuden ja maahantuloväylien merkitystä näiden rationaliteettien rakentumisessa.

Työryhmän viimeisessä esityksessä ”Gendered and racialised political antagonisms in right-wing populist and anti-immigration rhetoric in Finland” Suvi Keskinen Turun yliopistosta tarkasteli, miten poliittisia vastakohta-asetelmia rakennetaan maahanmuuttovastaisen liikkeen ja sitä inspiroivien intellektuellien teksteissä sukupuoleen, rotuun, etnisyyteen ja luokkaan liittyvien jaottelujen avulla.

*Koordinaattorit: Suvi Keskinen
& Chuan-Ying Liu*

Politisaation tilat ja taktiikat

Työryhmä kokoontui perjantaina keskustelemaan politisaation prosesseista. Ohjelmassa oli neljä esitystä, joista Liisa Lähteenmäen vuokratyötä käsittelevä paperi peruuntui sairastumisen vuoksi. Työryhmässä oli kymmenen osallistujaa ja vilkasta keskustelua syntyi muun muassa sosiaalisten liikkeiden teorioista ja luokan ja sukupuolen merkityksistä yhteiskunnallisessa osallistumisessa.

Laura Lyytikäisen esitelmä ”Mielenosoitus performanssiteorian näkökulmasta – Moskovan Strategia-31 -mielenosoitukset” esitteli 2000-luvulla Moskovassa ja Pietarissa kehittyneen protestiliikkeen, jonka mielenosoitukset ovat luoneet pohjaa joulukuussa 2011 puhjenneille vaalivilpiprotesteille. Lyytikäinen lähestyi esityksessään Strategia-31 -mielenosoituksia sosiaalisina performansseina Moskovassa keräämänsä havainnointiaineiston avulla. Lyytikäisen mukaan mielenosoituksissa on löydettävissä sosiaalisen performanssin elementit, mutta ne eivät muodosta uskottavaa ”näytelmää” suuren yleisön näkökulmasta vaan ennemminkin toimivat liikkeen sisäisen yhteenkuluvuuden ja erityisyyden korostajina. Tämä tavoitteiden ja toimintatapojen irrallisuus venäläisestä ajatusmaailmasta vaikeuttaa laajaa mobilisaatiota.

Tämä ongelma on löydettävissä myös nykyisessä vaalivilppi-protestiliikkeessä.

Freek van der Vet tarkasteli omassa esityksessään ”Violence and Human Rights in Russia: Human Rights Defenders’ Tactics in the Face of Danger” ihmisoikeuspuolustajien ja kansalaisaktivistien toimintatapoja Venäjän tiukentaessa kansalaisyhteiskunnan kontrollia. Van der Vet eritteli kuusi käytäntöä, joita aktivistit ja ihmisoikeusjuristit käyttävät kiertämään ja vastustamaan hallinnollisia ja lakiperustaisia toimintarajoitteita. Toimijat tuovat äänensä kuuluviin muun muassa osoittamalla valtion toimet laittomaksi, demonstroimalla valtion väkivallankäytön kansalaisiaan kohtaan, minimoimalla mielenosoitusten osallistujien pelkotiloja sekä luomalla vaihtoehtoisia ja joustavia juridisia toimintamuotoja, joiden toimintaan valtion on vaikea puuttua ja jotka vähentävät toimijoihin kohdistuvaa fyysistä vaaraa. Näin ollen venäläiset ihmisoikeuspuolustajat eivät ole vain avuttomia uhreja, joiden toimintaa valtio rajoittaa lainsäädännöllä, vaan aktiivisia toimijoita, jotka vastaavat repressioon kehittämällä uusia mikrostrategioita ja luomalla uusia mahdollisuuksia toiminnalleen.

Hanna-Mari Husun esitelmä ”Identiteetin politisaatio ja luokka: bourdieulainen lähestymistapa” käsitteli identiteettikysymyksiä ja poliittista protestia bourdieulaisittain. Bourdieun mukaan yksilöiden ja ryhmien yhteiskunnallinen positio rakentuu pääomien kokonaisvolyymin ja keskinäisen komposition mukaan. Tämä vaikuttaa toimijoiden poliittisiin kannanottoihin habituksen eli sosialisatiota kautta syntyneiden toimintatavustusten kautta. Tapa ajatella poliittisia ongelmia on toimijoiden habituksessa. Kyse on siitä, millaisten kognitiivisten ja emotionaalisten skeemojen kautta poliittisia ongelmia hahmotetaan, miten niistä tiedetään. Luokka voi määrätä, millaiseen poliittiseen protestin tapaan toimijalla on pääsy. Husu esitti, että identiteettikeskusteluista on mahdollista rakentaa kenttä, joka muotoutuu toimijoiden välisistä positioista. Tämä vaikuttaa siihen, miten kentällä kamppaillaan identiteettiin liittyvistä merkityksistä. Toimijat pyrkivät saamaan sellaisen käsityksen sosiaalisesta todellisuudesta legitimiinä, joka on mahdollisimman paljon heidän habituksensa kaltainen. Kentillä kamppaillaan myös ”pelin säännöistä”, miten identiteettikysymyksistä pitää puhua, mitä saa sanoa. Keskiluokkaiset toimijat hallitsevat usein

argumentaation ja legitimiin itsen esittämisen tavan ja voivat käyttää ja hallita julkisia tiloja habituksensa kautta. Vähemmän resurssoituneet ryhmät taas saattavat valita sellaisia kanavia protestilleen, joille on tyyppillistä etäisyys julkisista tiloista.

Koordinaattorit: Hanna-Mari Husu, Laura Lyytikäinen & Suvi Salmenniemi

Puhetta työurista, työhön osallistumisesta, työeläkejärjestelmästä ja taloudesta: odottamattomia vai odotettuja kehityskulkuja?

Työurien pidentäminen ja niihin vaikuttavat tekijät olivat työryhmän keskeistä sisältöä. Työryhmässä oli kuusi esitystä ja runsas kaksikymmentä osallistujaa. Päivi Husman Työterveyslaitoksesta konstruoivat työurakysymyksen kokonaiskuvaan ja puhui työuran laaturekijöiden ja eläkeiän nostamisdiskurssin välisestä suhteesta. Työurien pidentämisen problematiikka ulottuu useiden politiikkalohkojen ja hallinnonalojen alueelle ja tarvitsee ratketakseen valintoja ja muutoksia niiden rajapinnoilla. Timo Oinas Jyväskylän yliopistosta esitteli tilastokeskuksen työolotutkimuksen aineistoon perustuvia tutkimustuloksia, joiden mukaan työtehtävien laatu lisää halukkuutta pysyä työelämässä. Mikko Henriksson Kuntoutussäätiöstä käsitteli ASLAK-kuntoutuksen vaikuttavuudesta käytyä keskustelua ja vuonna 2007 Kelan käynnistämän työhönkuntoutushankkeen tavoitteita. Henriksson pohti esityksessään työurien pidentämistä työurankulun keskivaiheissa. Johanna Ruusuvoori Tampereen yliopistosta kertoi Työterveyslaitoksen ja Tampereen yliopiston tutkimuksesta kuulokojeen käytön ja kuulokuntoutuksen onnistumiseen vaikuttavista tekijöistä. Empiirisestä aineistosta jäsenyksi kolme kuulokuntoutuksen polkua: sujuva, ongelmallinen ja polveileva. Niiden pohjalta pohdittiin palvelujärjestelmän toimintaa ja työterveyshuollon paikkaa järjestelmäkentässä. Pirjo Saari Kuntien Eläkevakuutuksesta esitteli tutkimustuloksia projektista, jossa tutkittiin työhön paluuta pitkältä sairauslomalta. Sekä työnantajat että työntekijät korostavat esimiesten ja työpaikan asenteita, työntekijän omaa motivaatiota ja toimivan yhteistyön merkitystä. Työnantajien mukaan mielenterveyskuntoutujan työhön paluun tukeminen on muita vaikeampaa. Torsten Michel-

sen Työterveyslaitoksesta esitteli työterveyshuollon muuttuvaa ympäristöä, johon kuuluu siirtyminen fyysisen ympäristön altisteiden ja vaarojen tunnistamisesta henkisen kuormittavuuden ja liikkumattomuuden ongelmiin fyysisesti vähän kuormittavassa toimistotyössä. Näihin muutoksiin työterveyshuollon ei ole nykyisessä paradigmassa toimiessaan helppo vastata. Michelsen ehdotti Foucaultin *docile bodies* ja *government* -tyyppisen ajattelun tarkastelemista työterveyshuollon toiminnan kehityksessä.

*Koordinaattorit: Päivi Husman
& Jan-Erik Johanson*

Rahapelaamisen sosiologia

Rahapelitutkijat kokoontuivat jo viidettä kertaa Sosiologipäivillä. Ryhmässä vallitsi kollegiaalinen tunnelma ja uudet osallistujat ovat aina tervetulleita mukaan. Työryhmässä käsiteltiin fantasiaaliigapelaamista, verkkorahapelaamista ja pokeria, suomalaista pelikasinotoimintaa ja ongelmapelaamisen käsityksiä sosiaalityössä. Esityksiä oli kuuntelemassa Raha-automaattiyhdistyksen tutkimuspäällikkö Anssi Airas.

Olli Sotamaa (TaY) kertoi esityksessään ”Arjen fantasiaa: fantasiaaliigat faniuden, strategian ja rahapelaamisen risteytyksessä” verkkokyselyyn ja haastatteluihin perustuvasta tutkimuksesta fantasiajalkapallosta ja sen ympärille rakentuneista pelaajakäytännöistä. Fantasiajalkapallon pelaaminen oli ilmaista, mutta sitä saattoi pelata myös rahapanoksella. Sotamaa vertasi fantasiajalkapalloa urheiluveikkaukseen ja löysi yhtäläisyyksiä esimerkiksi lisäjännityksestä, informaation keräämisestä ja todennäköisyyksistä.

”Verkkopelaamisen sosiaaliset rajat” -esityksessään Jani Kinnunen (TaY) pohti sosiaalisen pelaamisen merkityksiä. Rahapelitutkimuksessa sosiaalista pelaamista on pidetty ongelmallisen pelaamisen vastakohtana, kun taas pelitutkimuksessa käsitteellä on viitattu sosiaalisissa verkostoissa tapahtuvaan pelaamiseen. Kinnusen tutkimuskysymyksiä olivat muun muassa mitkä ovat verkossa tapahtuvan rahapelaamisen sosiaaliset rajat tänään ja huomenna ja kuinka rajat muokkaantuvat pelaajien välisessä sosiaalisessa vuorovaikutuksessa.

Jussi Palomäki (HY) jatkoi esityksessään ”Pok-

eri ja emootiot” väitöskirjatutkimuksensa esittelyä. Uusimmat tutkimustulokset perustuivat internet-pohjaiseen kokeelliseen tutkimukseen, jonka määrä oli arvioida, miten sosiaalinen ja emotionaalinen konteksti vaikuttaa pokerissa päätöksenteon matemaattiseen tarkkuuteen, toistaa aiemmat löydökset pokerikokemuksen, emootioiden säätelyn ja päätöksenteon välillä sekä arvioida pokeripelikokemuksen, hyvinvoinnin ja ongelmapelaamisen välistä yhteyttä. Palomäki esitteli myös pokeripelissä tapahtuvan ”tiltaamisen” fenomenologiaa ja etiologiaa.

Johanna Järvinen-Tassopoulos (THL) ja Jenni-Emilia Ronkainen (THL) käsitelivät esityksissään ”Suomea modernisoimassa – Pelikasinotoiminnan alkumetreistä” ja ”Uusi kasino – Uhka vai mahdollisuus” suomalaisen pelikasinotoiminnan historiaa ja tulevaisuutta. Pelikasinotoiminnan alkumetrit liittyvät läheisesti suomalaisen yhteiskunnan modernisoitumisprosessiin. Kaupungistuminen, matkailun lisääntyminen suomalaisten keskuudessa ja tapojen muuttuminen vaikuttivat siihen, että pelikasinotoimintaa saatettiin harkita Suomeen ja ensimmäinen kasino perustettiin Helsinkiin. Kansainvälisten tutkimusten mukaan kasinojen on ajateltu luovan työpaikkoja ja ympärilleen muuta liiketoimintaa sekä lisäävän verotuloja ja yleishyödyllisyyttä tukevia tuloja. Toisaalta kasinojen tuomiin hyötyihin on suhtauduttu myös skeptisesti. Itärajalle perustettava kasino sijoittuu osaksi Vaalimaan kaupakeskushanketta.

Session päätti Maria Heiskanen (HY) esityksellään ”Ongelmapelaaminen sosiaalityössä”. Väitöskirjatutkimukseen perustuva aihe pyrkii nostamaan esiin ongelmapelaamisen näkyvyyden tai näkymättömyyden sosiaalijohtajien tietoisuudessa. Ongelmapelaamiseen liittyy erilaisia sosiaalisia ongelmia, kuten työttömyyttä ja asunnottomuutta, mutta myös päihde- ja mielenterveysongelmia. Heiskanen tutkimuskysymykset koskivat myös ongelmallisen rahapelaamisen hyväksymistä ongelmaksi sosiaalityössä ja perustason sosiaalipalvelujärjestelmän vastaamista ongelmapelaajien ahdinkoon.

Keskustelua käytiin rahapelaamisen ja ilman rahapanoksia pelattavien verkkopelien yhtäläisyyksistä. Aika ja sosiaaliset käytännöt pelatessa nousivat rahaa tärkeämmiksi yhteisiksi piirteiksi. Sosiaalisen pelaamisen uudelleen määrittely koettiin tärkeäksi ja ajankohtaiseksi. Myös laadul-

lisen tutkimuksen menettelytapoja pohdittiin yhdessä. Onko sähköpostikysely yhtä hyvä tapa hankkia tietoa asianomaisilta kuin puhelinhaastattelu? Onko tutkijan kannalta yhtä antoisaa saada palautetta verkossa kuin kasvokkain? Ongelmapeleamisen mittaamisesta käytiin myös keskustelua, sillä pokerinpelaaja saattaa saada korkeat pisteet runsaasta pelaamisesta ja pelitilin ylittämisestä.

Koordinaattori: Johanna Järvinen-Tassopoulos

Sosiaalinen eriarvoisuus

Sosiaalisen eriarvoisuuden työryhmä kokoontui ainoastaan torstaina. Eriarvoisuus oli määriteltävä laaja-alaisesti viitaten mitä tahansa sosiaalisen stratifikaation muotoon, joka luo systemaattista eriarvoisuutta erilaisten sosiaalisten ryhmien välille. Esitelmien yleisenä tavoitteena oli antaa lisävaloa Gerhart Lenskin esittämään sosiaalisen eriarvoisuuden peruskysymyksen: ”Kuka saa mitäkin ja miksi?” Ryhmässä esiteltiin kuusi aiheeseen liittyvää kvantitatiivista tutkimuspaperia.

Ensimmäisen esitelmän piti Outi Sirniö Helsingin yliopistosta. Yhdessä Pekka Martikaisen ja Timo Kauppinen kanssa toteutetussa tutkimuksessa tarkasteltiin tulotason ylisukupolvisuutta ja sen muutosta Suomessa 1987–2007. Nuoriin aikuisiin ja toisaalta ylimpään ja alimpaan tulodesiliin keskittyneessä tutkimuksessa ei juuri löydetty merkkejä suuri- tai pienituloisuuden periytyvyyden muutoksesta.

Toisen esitelmä piti Aleksi Karhula Turun yliopistosta. Esitelmässä tarkasteltiin kodinomistuksen periytyvyyttä nuorilla aikuisilla. Tulosten perusteella perhetausta selitti 10–15% omistusasumisesta 25–35-vuotiailla suomalaisilla. Periytyvyys oli muita vahvempaa sinkkumiehillä. Periytyvyyden taso vastaa tulojen periytyvyyden astetta.

Kolmannen esitelmän piti Riitta Hanifi Tilastokeskuksesta. Esitelmässä tarkasteltiin osallistumisen eriarvoisuutta Ajankäyttötutkimuksessa selvitetyn vapaaehtoistyön perusteella. Vapaaehtoistyöhön osallistuminen oli yhteydessä korkeaan sosioekonomiseen asemaan ja koulutukseen. Nämä ryhmät olivat myös niitä, jotka saivat eniten apua sukulaisilta ja ystäviltä. Mahdollisuus auttaa on heikointa siellä missä sitä eniten tarvittaisiin, ja

vahvinta siellä missä resurssit jo muutenkin ovat suurimmat.

Neljännessä esitelmässä Tiina Ristikari (THL) esitteli köyhyyden vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin Kansallinen Syntymäkohortti 1987-aineiston valossa. Tutkimuksen perusteella sosiaalinen syrjäytyminen ja ongelmat kasautuvat rajusti ja siirtyvät myös ylisukupolvisesti.

Viidennessä esitelmässä Elina Mäenpää Helsingin yliopistosta tutki homogamista puolisonvalintaa koulutuksen ja lapsuuden perheen sosiaaliluokan mukaan Suomessa. Koulutushomogamia oli voimakkaampaa kuin lapsuuden sosiaaliluokan mukainen parisuhdevalikoituminen eikä hypergamia juurikaan esiintynyt.

Viimeisen esitelmän piti Marika Jalovaara. Yhdessä Jani Erolan kanssa tehdyssä tutkimuksessa tarkasteltiin vanhempien avioeron vaikutusta lasten sosiaaliseen asemaan. Havaittu negatiivien vaikutus liittyy etenkin siihen, että avioeron jälkeen lapset eivät pääse enää hyötymään isänsä resursseista. Mahdollinen uusi isä voi kuitenkin korvata tämän puutteen täydellisesti. Äidit eivät vaikuta olevan korvattavissa.

Koordinaattori: Jani Erola

SOSRI – Sosiaalinen rikosseuraamusalalla

Työryhmä SOSRI – Sosiaalinen rikosseuraamusalalla kokoontui perjantaina. Työryhmä oli pieni, esittäjien lisäksi oli muutama kuuntelija. Keskustelu oli kuitenkin vilkasta. Työryhmän sisältö ja tavoite painottui tulevaan artikkelikokoomateokseen, jota koordinaattorit ovat toimittamassa.

Työryhmässä keskusteltiin sosiaalisen eri merkityksistä rikosseuraamusalalla. Vaikka esityksissä pääpaino oli sosiaalityön näkökulmassa, keskusteltiin myös laajemmin rikollisuuden ja rangaistusten sosiaalisista kytkennöistä ja seurauksista.

Dosentti, YTT Harri Sarpavaara käsitteli esityksessään ystävyyssuhteiden merkityksiä rikoksista tuomittujen päihdeongelmaisten muutospuheessa. Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa tutkimusprojektia Päihdeongelmaisten motivointi muutokseen – semioottisia näkökulmia asiakkaan ja yönteki-

jän väliseen vuorovaikutukseen. Esityksessä keskityttiin tutkimuksen yhteen osa-alueeseen, asiakkaan verkostoihin, ja tarkastelussa oli ystävyyssuhteita käsittelevä muutospuhe. Esityksessä Sarpavaara toi esiin ystävyyssuhteiden merkityksiä muutosmotivaation kannalta. Hän toi esiin, että ystävyyssuhteilla on tärkeä rooli päihiteidenkäyttöä koskevan muutoksen ja hoidon tuloksellisuuden kannalta.

YTM Tytti Lassila esitteli ”motivaatio käsitteenä ja puheessa – merkityksellinen motivaatio muutospuheessa” tutkimusta, jossa hän on tarkastellut motivaation ilmenemistä puheessa. Aineistona tutkimuksessa oli rikosseuraamustyöntekijän ja -asiakkaan välisiä keskusteluja ja aineistolta kysyttiin sitä, miten asiakkaiden ja työntekijöiden puheissa motivaatio tulee esiin ja mihin huomio kiinnittyy. Analyysimenetelmänä oli käytetty diskurssi-analyysiä. Muutospuheesta oli tunnistettavissa seuraavat diskurssit: ongelmalähtöinen, kokemuslähtöinen, elämäntarinaa liitetty, kontrolliin liittyvä ja tulevaisuuslähtöinen motivaatio.

YTT Raija Väisänen tarkasteli rikosseuraamusalan suunnitelmia aikuissosiaalityön orientaatioiden kysymyksenä. Esitys pohjautui Raija Väisänen ja YTM Marja Väänänen-Fominin tutkimukseen, jossa analysoitiin, miten rikosseuraamusalan tavoitteita ja linjauksia sekä käytännön työtä ohjaavia periaatteita voidaan tarkastella sosiaalityön työorientaatioiden kannalta. Aineistona oli asiakirjoja vuosilta 2005–2012 ja analyysimenetelmänä oli teoriasidonnainen sisällönanalyysi. Sosiaalityössä voidaan erottaa vuorovaikutuksellisuutta, hallinnollisia toimenpiteitä ja yhteisöllisistä muutostyötä korostavat orientaatiot, jotka kiinnittyvät erilaisiin menetelmäteorioihin. Rikosseuraamusalan sosiaalityössä oli nähtävissä eri painotuksia ja erityisesti niiden rajapintoja.

YTM Mari Suonio jäseni rangaistusteoreettista ajattelua ja sosiaalityötä. Esitys pohjautuu teoreettiseen artikkeliin, jossa tarkastellaan sosiaalityötä inhimillisen toiminnan teorian kautta ja kysytään, millaisia yhtymäkohtia ja tulokulmia sosiaalityöllä on rangaistusteoreettiseen ajatteluun. Esimerkiksi ns. uusi penologia korostaa riskien arviointia ja hallintaa, joka taas sosiaalityöllä hyvinvointiin tähtäävänä työnä

on lähinnä välineellistä. Nykyinen desistanssi-paradigma puolestaan voidaan nähdä muutospyrkimyksessään ja asiakaslähtöisyydessään tulevan hyvin lähelle sosiaalityöllistä näkökulmaa.

Dosentti VTT Henrik Linderborg tarkasteli sosiaalisen kysymystä rikosoikeudessa. Esitys perustui artikkeliin, jossa analysoitiin teoreettisen ja empiirisen tutkimuskirjallisuuden avulla, millä tavalla rikosoikeus ja erityisesti seuraamuskäytännöt ovat kehittyneet ns. sosiaalisen kysymyksen näkökulmasta. Analyytisenä kehyksenä tarkastelussa oli käytetty kiinnostavasti Leslie McAran kehittämää systeemiteoreettista mallia. Jäsennyksen avulla artikkelissa pyrittiin jäsentyneeseen kuvaukseen siitä, minkälaisen painoarvon sosiaalinen kysymys on rikosoikeuden kontekstissa saanut.

Koordinaattorit: Henrik Linderborg, Tytti Lassila & Mari Suonio

Subjektiiivinen hyvinvointi

Pohjoismaisessa traditiossa hyvinvointia on mitattu perinteisemmin objektiivisten tekijöiden kuten taloudellisten resurssien kautta, mutta subjektiivisen hyvinvoinnin mittaaminen on kuitenkin noussut viime aikoina yhä tärkeämpään rooliin. Kokoonnuimme sosiologipäivillä teeman ympärille ymmärtääksemme paremmin maamme subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimuksen uusimpia virtauksia. Työryhmä keräsi ilahduttavan määrän mielenkiintoisia ja teemaa monipuolisesti lähestyviä puheenvuoroja.

Liisa-Maria Palomäki (ETK) tarkasteli esityksessään eläkkeelle siirtymisen yhteyttä subjektiivisen taloudellisen hyvinvoinnin muutoksiin. Suomalaista kyselyaineistoa ja rekisteritietoja yhdistävässä esityksessä pureuduttiin uudesta näkökulmasta tämän elämäntapahtuman kokemukselliseen puoleen suhteuttaen tuloksia myös objektiivisiin mittareihin ja muihin väestöryhmiin. Subjektiiivisen taloudellisen hyvinvoinnin voidaan katsoa heikenevän eläkkeelle siirtymisen yhteydessä ja koettu heikkeneminen liittyy suurelta osin suhteellisen tuloaseman vertailuihin työmarkkinoilla jatkaneiden ja omien aikaisempien tulojen

kanssa.

Tilastokeskuksen Kaisa-Mari Okkonen ja Hannu Pääkkönen kertoivat esityksessään Tilastokeskuksen tuottamien eurooppalaisen tulo- ja elinolotutkimuksen (EU-SILC) ja ajankäyttötutkimuksen piirissä olevista ajankohtaisista hankkeista subjektiivisen hyvinvoinnin mittaamisen saralla. Esitys paljasti kuulijoille tärkeää tietoa koetun hyvinvoinnin mittaamisen uusista mahdollisuuksista.

Kelan tutkimusosaston Ilpo Airio ja Mikko Niemelä esittivät **duetossaan katsauksen** kansaneläkeläisten taloudelliseen toimeentuloon. Tarkastelun kohteena olivat objektiivisen tulotason lisäksi kansaneläkeläisten subjektiiviset kokemukset omasta toimeentulostaan, kansaneläkeläisten sosiaaliturvan käyttö sekä taloudellisten ongelmien ratkaisukeinot.

Antti Kouvo Kuopion Itä-Suomen yliopistosta pohti esityksessään subjektiivisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen luottamuksen välillä vallitsevaa arvoitusta. Esityksessä lähestyttiin yhteyttä Amartya Senin ja Martha Nussbaumin toimintavalmiusteorioiden (*capabilities approach*) avulla. Ajatuksia testattiin empiirisesti tuoreen suomalaisen väestöä edustavan WEBE-kyselyn avulla.

Perjantain aloitti Turun yliopiston Arttu Saarinen. Hän esitteli alustavia tuloksia hankkeesta, jossa tutkitaan turkulaisten onnellisuuden selitystekijöitä Alueellinen terveys ja hyvinvointi -aineiston avulla. Esityksessä pohdittiin myös tarkemmin kuinka kaupunkimaisissa olosuhteissa tarvitaan tiettyjä uudenlaisia selittäviä muuttujia onnellisuutta tutkittaessa.

Sibelius-akatemian Taru Tähti tarkasteli toimijuuden tunteen mittaamista taidelähtöisten menetelmien soveltamisen kontekstissa. Tuoretta näkökulmaa edustavassa esityksessä pohdittiin sitä, mitä alakohtainen toimijuuden tunteen mittaaminen voi kertoa taiteen merkityksestä ihmisen kokonaisuhyvinvoinnille.

Lotta Harjun (TTL/Aalto) esitys oli aiheestaan huolimatta kaikkea muuta kuin tylsä. Harju tarkasteli esityksessään työperäistä tylsistymistä ja työssä leipääntymistä. Kyseessä lienee yksi ensimmäisiä yrityksiä lähestyä tätä työelämän tutkimuksen monin tavoin harmaata aluetta. Harju liitti esityksessään kiinnostavalla tavalla leipääntymisestä käytävän keskustelun laajempaan työkuultuurikeskustelun murrokseen.

Helsingin kaupungin tietokeskuksen Teemu Kemppainen, Henrik Lönnqvist ja Martti Tuominen tarkastelivat koetun turvattomuuden yksilöllisiä ja aluetasoisia tekijöitä helsinkiläisiltä kerätyn tuoreen kyselyaineiston valossa. Kysely- ja tilastotietojen yhdistäminen tuotti uutta ymmärrystä koetusta turvattomuudesta ja herätti ansaitusti ryhmässä innostuneen keskustelun.

Suomalainen subjektiivisen hyvinvoinnin tutkimus näyttäisi olevan ainakin tämän työryhmän perusteella erittäin laaja-alaista. Ilmiötä lähestyttiin ryhmässä innovatiivisin tutkimusasetelmin, aineistoin ja menetelmin, mikä oli omiaan synnyttämään vilkasta vuoropuhelua osallistujien kesken. Työryhmässä esiintyvien lisäksi ryhmä herätti mukavalla tavalla kiinnostusta myös muiden sosiologipäivien osallistujien keskuudessa.

Koordinaattorit: Antti Kouvo & Arttu Saarinen

Taiteistunut tulevaisuus

Työryhmään osallistui kahtena päivänä pieni mutta innokas joukko. Ryhmä oli monitieteinen ja -taiteinen. Kahdeksaa alustusta yhdistäviä teemoja olivat taiteellinen työ sekä julkinen kulttuuripolitiikka.

Heli Ansion (Työterveyslaitos) otsikkona oli ”Mitä on taiteilijan työ?” Esitys perustui tutkimukseen ”Taiteilijan hyvinvointi taidetyön muutoksessa”. Sen osana tehtiin ammattitaiteilijoille kysely. Puheenvuorossaan Ansio keskittyi avovastauksiin, joissa taiteilijat kertovat työnsä prosesseista. Lisäksi hän hyödynsi lomakkeeseen tehtyjä reuna-merkintöjä. Ansion mukaan käsitykset työstä poikkeavat eri taiteenaloilla. Kuvataiteilijoista osa korostaa työnsä tavallisuutta, osa taas sanoutuu irti tavanomaisen työn diskurssista. Tällöin työtä ei voida erottaa vapaa-ajasta, vaan se on elämäntapa ja identiteetti. Ulkopuolisten ei katsota voivan ymmärtää taidetyön luonnetta. Kirjailijat viljelivät harvemmin tällaista käsitystä. Teatterialalla työtä on perinteisesti tehty palkkasuhteessa, joskin tilanne on muuttumassa.

Julius Elon (Teatterikorkeakoulu) ja Tuomas Laitisen (Todellisuuden tutkimuskeskus) aiheena oli ”Ihmisten välinen kohtaaminen osallistavassa esityksessä”. He kertoivat Kehä-projektistaan, jossa kohtaamistilanteet on suunniteltu herättämään

vaistomaista käyttäytymistä. Mukaan on otettu kolme eläinkunnassa vallalla olevaa kohtaamisen muotoa: hoiva, valtataistelu ja seksuaalisuus. Tilanteet nostavat osallistujissa esiin pelkoa, jännitystä, himoa ja helpotusta. Työryhmässä kokeiltiin vartin verran valtataistelulitannetta, mitä seurasi vilkas keskustelu.

Alustuksessaan ”Taide julkisena sosiologiana” Raisa Foster (FT, vapaa tutkija) puhui taiteellis-sosiologisesta aktivismista. Esimerkkinä hän käytti Timo Karvosen kanssa toteuttamaansa tanssi-innostamisen tutkimusprosessia, jonka tuloksena syntyi Mikkelissä 2012 lopulla esitetty näyttämöteos. Prosessilla sekä siinä syntyneellä teoksella oli paitsi taiteellisia myös sosiaalisia, poliittisia ja eettisiä tavoitteita.

Pia Hounin (Työterveyslaitos) esitys ”Luova työyhteisötila epähierarkkisenä ja uutta työtä rakentavana yhteisönä” pohjautui tutkimukseen ”Taide ja kulttuurityön johtajuus ja liminaalitulassa syntyvät innovaatiot”. Esimerkkinä hän käytti Helsingin Vallilassa sijaitsevaa Artlabia, jossa työskentelee noin 100 henkilöä. Hyödyntäen Goffmanin kehysanalyysiä Houni pohti, millaisia käytäntöjä itsenäisistä toimijoista koostuva työyhteisö tuottaa toimintansa ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Luovissa työtiloissa syntyy tyypillisesti mm. sopimus epähierarkkisesta johtajuudesta.

Sari Karttusen (Cupore) otsikkona oli ”Taiteellisen kompetenssin hyödyntäminen yhteiskunnassa – kuvataiteilijoiden visioita tulevaisuudesta”. Hän tarkasteli kuvataiteilijan amk-tutkinnon suorittaneille tehdyn kyselyn pohjalta näiden suhtautumista taiteen soveltavaan käyttöön. Käsite lanseerattiin kulttuuripolitiikkaan 2000-luvun alussa. Tehtäväalue kiinnosti sisällöllisesti useimpia vastaajia, ja se merkitsi työllistymismahdollisuutta. Jotkut vastaajista pitivät kuitenkin uhkana, että taiteilijat pakotetaan soveltavaan toimintaan eräänlaisena yhteiskuntapalveluna. Alustus pohjautui kuvataiteilijoiden osaamistarpeiden ennakoititutkimukseen, jonka Cupore on toteuttanut Työterveyslaitoksen kanssa.

Anu Oinaalan (Cupore) otsikkona oli ”Näkökulmia esittävän taiteen kentän nykypäivään ja tulevaisuuteen”. Hän tarkasteli kahden tutkimushankkeen pohjalta työllistymistä, toimintaympäristöjä ja tulevaisuudennäkymiä esittävän taiteen kentällä. Ensimmäisessä hankkeessa, joka valmistuu keväällä

2013, kartoitettiin teatterin, tanssin, esitys- ja performanssitaiteen sekä sirkuksen vapaan kentän ryhmien toimintaa. Toisessa hankkeessa ennakoidaan teatteri-, tanssi- ja sirkusalojen ammattitaitovaatimusten muutoksia.

Pauli Rautiainen (Tampereen yliopisto) pohti alustuksessaan ”Oikeudellistunut kilpailupolitiikka ja yrittäjämäisesti toimiva taidemaailma” mm. liikenne- ja viestintäministeriössä valmisteilla olevan ”tietoyhteiskuntakaaren” taiteilijapoliittisia seurauksia. Hänen mukaansa menellään on tendenssi määritellä kaikki ei-palkansaajana tehty työ yrittäjämäiseksi toiminnaksi. Seuraukset voivat olla yllättäviä luovien alojen kannalta. Jos esimerkiksi taiteilijoiden yhteenliittymät mielletään yrittäjien yhteenliittymiksi, muuttuvat korporatistiset neuvottelumekanismit kielletyiksi kilpailunrajoitustoimiksi.

Kaisa Weckström (Tilastokeskus) kertoi suunnitteilla olevasta tutkimuksesta ”Taiteilijoiden sijoittuminen työelämään”. Tarkoitus on tehdä aikasarjatutkimusta Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston pohjalta. Tilasto laaditaan vuosittain yhdistelemällä useita rekisteriaineistoja. Aineisto käsittelee työnantajittain kaikki palkansaajat sekä tiedon näiden työsuhteen kestosta, ammattinimikkeestä, koulutuksesta, iästä ja sukupuolesta. Työnantajat on luokiteltu toimialoittain.

Koordinaattorit: Pia Houni & Sari Karttunen

Terveiden sosiologia

Terveiden sosiologian ryhmä kokoontui vain torstaina. Paikalla oli tusinan verran osanottajia. Pari viime hetken valitettavaa peruutusta kevensivät ohjelmaa, ja esityksiä oli lopulta vain seitsemän. Keskustelu oli ryhmässä vilkasta. Esitelmät kattoivat koko elämänkaaren geeniseulonnoista kuolemaan saakka. Myös menetelmällinen kirjo oli värikäs

Työryhmän käynnisti Elina Rantasen (TY) esitys perinnöllisyysneuvonnan ihanteista ja terveystiedoksi määrittävästä geneettisestä tiedosta. Genetiikan eugeenisen historian seurauksena perinnöllisyysneuvontaan on kohdistettu lukuisia ihanteita sen ammattimaisuudesta ohjailemattomuuteen. Kehysanalyysi tuotti kehyksiä, joiden kautta geneettisen tiedon rooli näyttäätyy erilaisena. Geenites-

tien lisääntyessä tulee kyseenalaiseksi käsitellä geenitestejä ja niihin liittyvää perinnöllisyysneuvontaa yhtenä kokonaisuutena.

Hanna Tuohimaa (Laurea) tarkasteli yksilön vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan. Yksilön vastuu ei ole sama asia kuin syyllisyys. Yksilön valinnat tulee aina nähdä kontekstissaan, jolloin taustalla vaikuttavat geneettiset taipumukset ja ympäristötekijät. Jotta yhteiskunnan palveluilla motivoidaan omasta terveydestä huolehtimista, palvelut on tuotettava kansalaislähtöisesti huomioiden eri ihmisten hyvinvoinnilleen asettamat tavoitteet.

Otto Ruokolainen (THL) tutki lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien tupakoinnin taustatekijöiden vaihtelua. Ammattiin opiskelevien tupakoinnin yleisyys on moninkertaista verrattuna lukiolaisiin. Kuitenkin pääosin samat taustatekijät olivat yhteydessä nuorten tupakointiin. Vaikka tupakoinnin taustatekijät ovat ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevilla ja lukiolaisilla samanlaiset, tulisi tupakoimattomuutta edistävässä työssä ottaa huomioon sosiaalisten taustojen ja koulukulttuurien erot.

Riikka Kivimäki (TaY) tarkasteli pienten yritysten työterveyshuollon järjestämistä. Itsensä työllistäjät solmivat harvoin työterveys sopimuksen, jonka avulla ehkäistä ennalta sairauksia ja tukea työkyvyn ylläpitämistä. Pienyrittäjät kokevat työterveyshuollon vaivalloisena, kalliina, aikaa vievänä ja byrokrattisena. Ratkaisuksi ongelmaan on kehitetty pienten yritysten poolijärjestelmää, jonka avulla yritykset voivat ostaa yhdessä työterveyshuolto palveluita niitä tarjoavalta yksiköltä.

Fanny Kilven (HY) esitys käsitteli sydäninfarktien ilmaantuvuuden, ennusteen ja kuolleisuuden sosioekonomisia eroja. Lähtökohtana oli hypoteesi, että eri sosioekonomiset indikaattorit eivät ole keskenään vaihdettavia ja että koulutus vaikuttaa erityisesti sairauden ilmaantuvuuteen, mutta tulojen merkitys näkyy merkittävimmin ennusteessa. Hypoteesin mukaisesti tuloilla ja etenkin varallisuudella oli suuri vaikutus sairauden ennusteeseen.

Niina Metsä-Simola (HY) tarkasteli mielen-terveyshäiriöiden vaikutuksia avo- ja avioparien eroriskiin. Suurella rekisteriaineistolla tehdyssä seurantatutkimuksessa kävi ilmi, että niin miehen kuin vaimonkin sairastuminen mielen-terveyden häiriöön nosti eroriskin yli kaksinkertaiseksi. En-

nako-oletusten vastaisesti miehen sairastuminen näytti kuitenkin olevan erityisen suuri riskitekijä. Erilleen muuttamisen todennäköisyys oli erityisen suuri ensimmäiset kuusi kuukautta mielen-terveyden häiriön esiintymisen jälkeen.

Viimeisessä esityksessä Suvi Holmberg (TaY) tarkasteli rinta- ja eturauhassyöpään sairastuneiden henkilöiden ja heidän läheistensä tapoja kuvata ja kirjoittaa kuolemasta arjesta. Kirjoituspyynnöllä kerätystä tekstiaineistosta Holmberg nosti esiin useita kuolemaan liittyviä kulttuurisia puhetapoja, joiden käsittelyyn hän sovelsi kehyksen käsitettä. Esityksessä eriteltiin eri kehysten sisältöjä sekä merkitystä syövän kanssa elämisen arjessa.

*Koordinaattorit: Heta Moustgaard
& Ossi Rahkonen*

Tieto, tiede ja innovaatiot

Työryhmän ideana oli koota erilaisia tiedon sosiologisesta tutkimuksesta kiinnostuneita tutkijoita yhteen. Valtaosa esityksistä kohdistui tutkimustietoon/tieteelliseen tietoon, joskin sen yhteyttä muun muassa poliittiseen tietoon tarkasteltiin myös. Alun perin esityksiä piti olla kahdeksan mutta peruutus-ten takia varsinaisia esityksiä oli vain neljä. Työryhmä kokoontui sekä torstaina ja perjantaina.

Torstain kokoontumisen aluksi Ilona Mettäinen Lapin yliopistosta kertoi tutkimuksestaan ”Vuorovaikutus ja tulevaisuus tiedon luominen strategisessa suunnittelussa – toimijaverkostoteoreettinen näkökulma”. Tutkimuksen kohteena ovat ilmastomuutoksen hallintaan liittyvät ilmastostrategiat ja niiden luominen toimijaverkostoissa. Tarkemmin ottaen kyseessä on case-tutkimus, jossa analysoidaan Lapin alueellisen ilmastomuutosstrategian suunnittelua ja tekoa. Tämä on jäsennetty toimijaverkostoteoreettisesti käänösprosessiksi, jossa on luotu faktoja tai artefakteja siitä, millainen Lapista tulee ilmastomuutoksen myötä sekä miten muutokseen varaudutaan. Kyseisessä suunnittelu- prosessissa käytetään osallistavaa otetta, jossa erityisesti pyritään saamaan kaikkien osallistujien tiedot mukaan suunnitteluun. Esityksen virittämässä keskustelussa pohdittiin muun muassa tutkimuksen hyödynnettävyyttä ja pohdittiin sitä millaista ja kenen tietoa pidetään legitimiinä tässä suunnitte-

luprosessissa.

Anita Välikankaan esitys ”Perustuu evidenssiin! - Mitä uuden julkisjohtamisen leviäminen voi kertoa meille tieteellisen tiedon ja julkisen sektorin reformien välisestä suhteesta?” tarkasteli – lähinnä filosofisesta näkökulmasta - uuden julkisjohtamisen nousua ja vakiintumista suhteessa tieteellisen tiedon muodostamiseen. Meneillään olevassa tutkimuksessa Välikangas tulee tarkastelemaan lähemmin sitä, 1) miten julkisen valinnan teoriat vaikuttivat uuden julkisjohtamisen syntyyn, 2) mikä rooli kansainvälisten organisaatioiden tutkimustiedolla on ollut ja 3) miten erilaisilla eri OECD-maissa julkisjohtaminen on otettu käyttöön (suhteessa tieteellisen tiedon hyödynnettävyyteen) ja 4) mikä tiedollinen panos erilaisilla arviointiraporteilla on ollut.

Esityksen jälkeisessä keskustelussa otettiin esiin muun muassa kysymys erilaisista tavoista viitata tutkimustietoon ja myös se miten tässä filosofisessa tutkimuksessa tullaan ottamaan (vai onko syytä ottaa) eri OECD-maiden julkisjohtamisen ja ”tietopolitiikan” eroja ajatellen politiikan tieteellistä evidenssiä.

Tämän jälkeen Riitta-Maija Hämäläinen pohti tutkimustiedon ja muun tiedon suhdetta liikuntapolitiikan välineenä. Esityksen taustalla olevassa vertailevassa tutkimuksessa pohditaan erityisesti sitä miten eri lailla politiikkatoimissa (*policy* eikä *politics*) vertailtavissa kuudessa maassa tutkimustietoa käytetään. Tutkimus perustuu ennen muuta kerättävien dokumenttien diskurssianalyysiin. Tähän mennessä yhdeksi keskeiseksi kysymykseksi ajatellen tutkimustiedon hyödynnettävyyttä on tullut tutkijoiden viestintätaito. Esityksen virittämässä keskustelussa pohdittiin muun muassa tutkijoiden viestintätaidon merkitystä ja halua vaikuttaa liikkunnan politiikkatoimen muotoutumisen. Samoin tässäkin keskustelussa tuli esiin legitiimin toimijaverkoston ja tiedon sosiaalisen määrittelyn merkitys.

Torstai-istunnon loppuun keskusteltiin Pirttilän alustuksen suuntaamana tietoa sosiologian tutkimuskohteena: mitä tutkitaan ja kuka tutkii.

Perjantain mini-istunnossa Ilkka Pirttilä kertoi esityksessään ”Miten yhteiskuntatieteellinen tutkimustieto tulkitsee työelämäkokemuksia” pienestä erityisanalyysistaan, joka koski ennen muuta *Työelämän tutkimus* ja *Sociologia* -lehtiä (2010–

2012). Pirttilä analysoi Burawoyn neljän sosiologian mallin (professionaalinen, päätöksentekoa palveleva, kriittinen ja julkinen sosiologia) avulla kyseisten lehtien aineistoa, joka edusti suomalaista työelämän sosiaalitieteellistä tutkimusta. Analyysi kertoo, että suomalaista tutkimusta dominoi professionaalinen sosiologia ja sekin melko vähäverisessä muodossa.

Esitystä seuranneessa keskustelussa aprikoitiin syitä professionaalisen sosiologian ylivaltaan ja ”muiden sosiologioiden” näkymättömyyteen. Näiksi syiksi nostettiin esiin muun muassa akateemiset tulospaineet, lyhyet projektit, rahoitusmekanismit sekä se ettei uskallusta, mahdollisuuksia ja/tai taitoa tehdä kriittistä ja julkista sosiologiaa ei löytyne nykyisessä suurissa muutoksia läpikäyneessä akateemisessa maailmassa. Tilanteen seurauksena kriittisiä tulkintoja suomalaisten työelämäkokemuksista löytyy lähinnä taiteen (em. teatteriesitykset ja romaanit) piiristä muutaman kriittisen ja osallistuvan tutkimuksen (vrt. Julkisen, Siltalan ja Vähämäen kirjoitukset) lisäksi.

Koordinaattorit: Ilkka Kauppinen & Ilkka Pirttilä

Tietojärjestelmät ja työkäytännöt (case sosiaali- ja terveydenhuolto)

Työryhmässä oli 5 osallistujaa ja 4 esitystä. Ryhmän pienen koon myötä esitysten pohjalta oli tilaisuus käydä melko vapaamuotoista keskustelua. Esitykset avasivat näkökulmia sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävään käytännön työhön ja sen reunaehtoihin.

Ensimmäisessä esityksessä ”Miksi puuttuisin asiakkaan juomiseen? Vaikuttavuushallinnan kokemusvastarinta terveydenhuollossa” Katariina Warpenius esitteli Kymenlaaksossa toteutettavaa päivystyshoitajien ammattiarjen tutkimusta. Tutkimuksessa selvitetään perus- ja erikoisterveydenhuollon päivystyshoitajien näkemyksiä tieteelliseen näyttöön perustuvien alkoholi-interventioiden toteutettavuudesta. Esityksen pääpaino oli työn yleisissä reunaehdoissa, tietojärjestelmien vaikutus jäi taustalle. Warpeniuksen mukaan hoitajien työtä ohjaavat heidän ammatti-identiteettinsä ja kokemustietonsa hoitotyössä, ei niinkään näyttö

ennaltaehkäisevien menetelmien vaikuttavuudesta. Warpenius pohti esityksessään myös hoitajien vastarinnan oikeutusta: ovatko hoitajat lisääntyneen päihteenkäytön sijaiskärsijöitä, joilta odotetaan käytännön toimia, vaikka heillä ei ole ääni- ja päätösvaltaa alkoholipoliittisissa asioissa.

Riikka Lämsän esitys ”Lääkäri työn tekijänä: perusterveydenhuollon lääkärin ajankäyttö ja työkäytännöt” perustui alkuvaiheessa olevan tutkimuksen esittelyyn. Tutkimus toteutetaan Kansaneläkelaitoksen ja Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen rahoittamana vuosina 2013–2015. Tutkimuksessa tarkastellaan perusterveydenhuollon lääkärin ajankäyttöä ja työtoimia. Lääkärin tehtäviin kuuluu erilaisten arvioiden, lausuntojen ja todistusten kirjoittaminen kansaneläkelaitokselle (KELA), kaupungin sosiaalitoimelle, asuntotoimelle, koulutoimelle ja jopa järjestöille. Tutkimuksessa selvitetään, minkälaiseksi näiden asiakirjojen laatimisprosessi muodostuu ja miten KELA:n korvaus- ja rahoituskäytännöt vaikuttavat lääkärin työtoimintoihin ja ajankäyttöön. Lämsän mukaan tutkimus on käynnistymässä etnografisella otteella.

Kolmannen esityksen myötä työryhmä siirtyi terveydenhuoltoa koskevista aiheista sosiaalihuollon kysymyksiin. Paula Saikkosen esitys ”Tiedon tuotanto ja kunnallinen päätöksenteko, tapauksena aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointi” perustui tutkimukseen, joka on osa Terveyden ja Hyvinvoinnin laitoksen tutkimus- ja kehittämishanketta, jossa on testattu sähköisen lomakkeen käyttöä aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnissa. Esitys painottui siihen, miten tiedon tuotannon erilaiset tavat ilmenevät käytännön sosiaalityössä. Tiedon tuotanto ja kuntatason päätökset vaikuttavat puolestaan suoraan sosiaalitoimen voimavaroihin ja niihin olosuhteisiin, joissa sosiaalityötä toteutetaan. Saikkosen esittelemän tutkimussuunnitelman yhtenä oletuksena on, etteivät nykyiset asiakastietojärjestelmät riittävässä määrin tue sosiaalityön toteuttamista tai vaikuttavuuden arviointia.

Työryhmän viimeisen esityksen pääpaino oli metodologiassa. Raija Koskisen esitys ”Toiminnallisten menetelmien hyödyntäminen käytäntötutkimuksessa” perustui tutkimukseen, jossa vuorovaikutuksellisella tutkimusasetelmalla pyritään lisäämään organisatorista ja tieteidenvälistä keskustelua tietojärjestelmien käytöstä sosiaalialalla. Osa tutkimusaineistoa on koottu toiminnallisiin menetelmiin.

Muun muassa lastensuojelun asiakastietojärjestelmien käyttöä koskevia fokusryhmähaastatteluja on rikastettu luovalla tekemisellä, muovailuvahaa hyödyntäen. Tutkimusprosessin aikana kootun palautteen perusteella Koskinen totesi, että toiminnalliset menetelmät nostavat parhaimmillaan puheen tasolle uudenlaista tietoa, mikä ei pelkällä keskustelulla välttämättä tulisi esille.

Sosiaali- ja terveydenhuollon työkäytännöissä vaikuttavien tietojärjestelmien tutkimus on aiheen yhteiskunnalliseen merkittävyyteen nähden vielä melko vähäistä. Työryhmässä käydyssä keskustelussa todettiin, että aiheeseen syventyneiden tutkijoiden keskinäistä yhteistyötä on tärkeää lisätä.

Koordinaattori: Raija Koskinen

Transnational and local: The social integration of immigrant communities

Arbetsgruppen ”Transnational and Local” samlade kring 30 personer för att lyssna på sammanlagt åtta presentationer under två dagar. Arbetsgruppen fokuserade på frågor kring invandrades integration i en lokal kontext samt hur sociala integrationsprocesser relaterar till frågor om transnationalism. Forskningsområdet om transnationalism och diaspora har vuxit snabbt både i Finland och internationellt. Arbetsgruppen gav en god översikt av pågående finländsk forskning inom området. Flera aktuella forskningsprojekt om minoritetsgruppers politiska mobilisering och transnationella sociala relationer presenterades.

Den första presentationen på torsdagen gavs av Tuomas Martikainen (HU) med rubriken ”The Inclusion of Islamic Organisations into Inter-Religious and Administrative Networks in Finland”. I likhet med flera av arbetsgruppens presentatörer har han ingått i det av Finlands Akademi finansierade projektet ”Transnationellt och lokalt” vid Helsingfors universitet. Mikko Lagerpetz (ÅA) presenterade därefter sin forskning under rubriken ”Cultural autonomy of national minorities in Estonia: The erosion of a promise”. Därefter följde Salla Tuoris (HU) presentation: ”To help migrants: Politics of listening in multicultural project work”. Torsdagen avslutades av Johanna Malmis (TY)

forskningsplaner kring “Somali diaspora, transnational communication and from placelessness to placeness in Finnish urban surrounding”.

På fredagen presenterade Sanna Vierimaa (JY) sitt aktuella projekt om finländska emigrantföreningar: “Migrants transnational political practices through the Expatriate Parliament”. Sanna Sak-sela-Bergholm (HU) fokuserade på transnationella relationer i sin presentation “A Filipino overseas community in Finland: Imagined or real?”. I arbetsgruppen presenterades därefter ett nytt stort fyraårigt forskningsprojekt finansierat av Finlands Akademi: “Contexts of Diaspora Citizenship: Transnational networks, social participation and social identification of Somalis in Finland and in the U.S.”. Forskarna Päivi Harinen, Ville-Samuli Haverinen, Marko Kananen och Jussi Ronkainen (ISY & MAMK) presenterade planerna för projektet. Arbetsgruppen avslutades med Östen Wahlbecks (HU) papper “Transnational social spaces and the Finnish and Swedish migration dynamics”.

Ett intresse för forskningsfrågor om transnationalism och diaspora förenade arbetsgruppens deltagare. Forskarna hade i arbetsgruppen en god möjlighet att skapa nya kontakter och diskutera framtida forskningsplaner.

Koordinator: Östen Wahlbeck

Tunteiden sosiologia

Tunteiden sosiologian työryhmä järjestettiin taas Turun sosiologipäivillä väli vuoden jälkeen. Pienestä hengähdystauosta huolimatta ryhmä on melkein pä muodostunut perinteeksi ja sen elinaikana tunteiden ihmistieteellinen tutkimus on lyönyt voimalla läpi Suomessakin. Jotkut puhuvat jopa ”affektiivisestä käänteestä”.

Perjantaiamuissessa työryhmätyöskentelyssä oli mukana kolme mielenkiintoista esitystä. Esitelmät olivat hyvin erilaisia: yksi edusti perinteisempää tilastollista sosiologista tutkimusta, yksi laadullisesti suuntautunutta etnografiaa ja yksi yhdisti sosiologista vuorovaikutustutkimusta kehollisten reaktioiden luonnontieteellistyyppiseen mittaamiseen.

Ensimmäisenä esiintyi Satu Soukka, joka käsittelee rockmuusikon kiertuetyötä. Hän esitti yhtenä mahdollisena kiertuetyön tulkintana sen mieltämistä

elämäntapana liikkuvassa maailmassa. Kiertuetyö toimii myös esimerkkinä karnevalistisesta työstä, jossa keskeisessä osassa on tunteiden tuottaminen esiintymistä seuraavalle yleisölle. Soukan mukaan kiertue on esiintymistä ja liikkumista esiintymispaikkojen välillä ja artistit ovat kiertueella ollessaan liminaalisessa tilassa omaan arkielämäänsä nähden. Tutkimuksessaan Satu Soukka pyrkii avaamaan kiertuetyötä turismiteorian mukaisen liminaalisuuden, karnevalismin ja affektiivisen työn käsitteiden avulla. Soukan väitöskirjatutkimuksen tavoitteena on tarkastella kiertuetyötä artistien elämäntapana sekä kiertueella olevien toimijoiden muodostamana yhteisöllisyyden muotona. Keskeisessä osassa tutkimuksessa on selvittää sitä, millaista tunnettyötä kiertue-elämä artisteilta edellyttää, miten se eroaa tuntemisesta arkielämän konteksteissa ja millaisia tunnetiloja halutaan tuottaa.

Sirkka Jaakkolan esittelemä tutkimus käsittelee yhteyttä nuorten potilaiden hammashoitopelon sekä heidän hammashoitohenkilökunnan kanssa kokemansa vuorovaikutuksen välillä. Tutkimuksessa on käytössä tilastoaineisto seurantatutkimuksesta Finnish Family Competence Study. Aineistossa on mukana noin 700 18-vuotiaasta. Nuorille lähetettyyn kyselyyn oli operationalisoitu heidän hammashoitopelkonsa sekä kokemus vuorovaikutuksesta hammashoidossa. Vuorovaikutusmittari oli jaettu konfirmatorisen faktorianalyysin avulla viiteen ulottuvuuteen ja ulottuvuuksien todettiin olevan odotetulla tavalla yhteydessä pelkomittariin: suurempi pelko on suorassa yhteydessä huonoon vuorovaikutuskokemukseen. Pelkoon liittyvien vuorovaikutusulottuvuuksien tarkemmalla analyysillä saadaan hyödyllistä tietoa siitä, mihin asioihin hammashoitohenkilökunnan - hamma-slääkärin, suuhygienistin ja hammashoitajien - pitää kiinnittää huomiota, jotta pelokas potilas kokisi hoitokäyntinsä myönteisempänä.

Kolmannen esityksen työryhmässä piti Liisa Vuutilainen. Hänen esityksensä aiheena oli ”Sosiaalinen ja fysiologinen tunne tarinankerronnassa”. Hän oli työryhmänsä kanssa tutkinut sosiaalisten tunteiden ilmaisujen ja fysiologisten tunnereaktioiden välistä yhteyttä. Tutkimuksessa oli käytetty apuna keskusteluanalyttisiä menetelmiä, psykofysiologisia mittaustekniikoita sekä kvantitatiivista analyysiä. Tutkimuksen aineistona oli 21 nauhoitettua keskustelua. Näissä keskusteluissa kaksi toisilleen tuntematonta ihmistä

keskustelivat omaan elämäänsä liittyneistä iloisista ja surullisista tapahtumista. Tulokset, joita tutkijat olivat saaneet, kertoivat siitä, että ihmiset reagoivat fysiologisesti eri tavalla iloisein ja surullisiin tarinoin. Tutkimuksessa oli myös havaittu synkroniaa tarinankertojan ja tarinan vastaanottajan fysiologisessa aktiivisuudessa. Tunnesisällöltään ambivalentti tarina tuottaa Voutilaisen mukaan fysiologisesti erilaisia reaktioita kuin tunnesisällöltään selkeä tarina. Emotionaalinen ambivalenssi on tulkittavissa haasteeksi, joka vaatii kertomuksen vastaanottajalta suurempaa työstämistä ja tarinan merkitysten pohdintaa. Tutkimuksessa on havaittu tarinankerronnan aikana tapahtuvan vuorovaikutuskumppaneiden tunteiden peilaamista, eli tarinaa kuunteleva hakee apua tarinan merkityksen muodostukseen kertovan tunnetilaa välittävistä vihjeistä.

*Koordinaattorit: Juha Klemelä
& Katariina Löfblom*

Työn uudet järjestykset/The New Work Orders

Työn uudet järjestykset/The New Work Orders -työryhmä kokoontui viimevuotisten sosiologipäivien tapaan pohtimaan suomalaisen työelämän murrosta. Työryhmä kokoontui kumpanakin päivänä ja ryhmässä kuultiin yhdeksän alustusta ja kuuntelijoita oli toistakymmentä. Marja-Liisa Trux (Aalto yliopisto) kertoi alustavia tuloksia käynnissä olevasta etnografisesta tutkimuksesta helsinkiläisen kierrätyskeskuksen yhteydessä toimivassa työpajassa. Truxin esitys herätti työryhmän pohtimaan onko työn tulevaisuus pajoissa, joissa puuhastellaan työnkaltaista toiminnan parissa. Sara Lindströmin (Työterveyslaitos) alustus tarkasteli kuinka managerit legitimoivat työhyvinvoinnin tärkeyttä julkisen sektorin organisaatioissa työn tuoksellisuuden ja moraalisten arvotusten diskurssien kautta. Simo Aho (Työelämän tutkimuskeskus, Tampereen yliopisto) esitteli Meadow-nimistä vertailevan survey-tutkimuksen välinettä, jolla analysoidaan organisaatiomuutoksia ja niiden taloudellisia ja sosiaalisia seurauksia. Aho esitteli myös Suomessa tehdyn kyselytutkimuksen alustavia tuloksia. Lena Näre ja Antero Olakivi (Helsingin yliopisto) pohtivat paperissaan European Social Survey -aineiston perusteella maahanmuuttajuuden ja kunnan työn (*decent work*) välistä suhdetta ja esittivät, että erityisesti ns. globaalista etelästä ja idästä tulevilla maahanmuuttajilla on kan-

täväestöä heikkomat mahdollisuudet saada kunnan työtä Euroopassa. Teemu Turunen (Helsingin yliopisto) alusti suomalaisten työntekijöiden työhön sitoutumisesta, joka eurooppalaisessa vertailussa ei yllättäen osoittautunutkaan erityisen korkeaksi. Paperi herätti keskustelua suomalaisen työhön liittyvistä vahvoina elävistä stereotyyppioista ja pohjusti hyvin torstain viimeistä paperia. Siinä Minna Janhonen, Anu Järvenivu, Suvi Vesa ja Minna Tervonen (Työterveyslaitos) pohtivat työn tutkimukseen viime vuosikymmenten aikana vakiintuneiden käsitteiden käyttökelpoisuutta nykyisessä tutkimuksessa. Kysymykset siitä, mitä esimerkiksi ”työnantajan” ja ”työyhteisön” käsitteet tarkoittavat nykyaikana, herättivät keskustelua työn tutkimuksen ja työstä kirjoittamisen lähtökohdista.

Perjantain ensimmäisessä alustuksessa Kari Kuoppala ja Elias Pekkola (Turun yliopisto) kuvasivat yliopistotyöntekijän muodollista järjestäytymistä työmarkkinaosapuoleksi uuden yliopistolain voimaantulon jälkeen. Järjestäytymisen syitä ja mahdollisia seurauksia alustajat pohtivat suhteessa keskusteluihin uudesta julkishallinnosta ja akateemisesta kapitalismista. Päivän toisessa alustuksessa Tiina Saari (Tampereen yliopisto) pohti turvallisuuteen ja pysyvyyteen perustuvan psykologisen sopimuksen korvautumista työllistettävyyteen ja urakehitykseen perustuvilla sopimuksilla nykytyössä. Analysoimalla tietointensiivisen työn tekijöiden näkemyksiä työssä kehittämisestä Saari kuitenkin osoitti, ettei kehittämistä aina nähdä yksiselitteisesti oman työllistettävyyden parantamisena, vaan myös pakkona ja velvollisuutena työnantajaa kohtaan. Päivän ja työryhmän viimeisessä alustuksessa Antero Olakivi ja Miira Niska (Helsingin yliopisto) analysoivat julkisen sektorin hoitopalveluiden johtotehtävissä työskentelevien ammattilaisten asemaa kilpailevien päämiesten agentteina. Esitys osoitti, miten aiemmasta tutkimuksesta poiketen tutkimukseen haastatellut eivät olleet halukkaita esiintymään budjettikurin, mutta eivät myöskään ammattikunnan agentteina, vaan ennen muuta asiakkaiden agentteina, mutta kuitenkin tavalla, joka sopii yhteen säästämistavoitteiden kanssa.

Esitykset tarjosivat kokonaisuutena monipuolisen katsauksen Suomessa juuri nyt meneillään olevaan työnsosiologiseen tutkimukseen.

Koordinaattorit: Lena Näre & Antero Olakivi

Uskontososiologia

Sosiologian klassisiin ydinalueisiin kuuluvan uskontososiologian työryhmä keräsi parhaimmillaan lähes kaksikymmentä kuulijaa pohtimaan uskonnon ja uskonnollisuuden roolia yhteiskunnassa, uskonnon yhteisöllisyyden muutoksia ja uskonnollisen tradition välittymistä. Työryhmässä pidettiin kuusi esitystä, joiden aiheet liikkuvat niin kirkon, uskonnollisten järjestöjen kuin yleisen uskonnollisuuden tutkimuksen ympärillä.

Jere Kyyrö loi esityksessään ”Kansalaisuskontotutkimuksen 2010-luvun näkymiä” katsauksen kansalaisuskontoa koskevaan tutkimukseen ja sen yhtymäkohtiin media-antropologiaan. Esimerkiksi mediassa vellovat kohut voidaan nähdä kansalaisuskonnon rituaaleina. Kyyrö toi esiin sen, että erilaisia identiteettejä korostaessaan kansalaisuskonto toteuttaa sekä ulossulkemista että integraatiota.

Hanna Salomäen esitys ”Kirkkoon sitoutumisen alueelliset erot” keskittyi eroihin, joita Suomessa eri alueiden välillä ilmenee esimerkiksi kirkon jäsenyyteen sitoutumisessa, kirkon lapsi- ja nuorisotyön tavoitavuudessa että kirkollisiin toimituksiin osallistumisessa. Suurimmat erot ilmenevät kaupunki- ja maaseutualueiden välillä, mutta myös asukkaiden iällä on ilmiselvä vaikutus. Salomäki pohti alueellisten erojen vaikutusta kirkon toimintalinjauksille, kun toimintaympäristöt ja niiden haasteisiin vastaamisen tavat vaihtelevat erittäin paljon paikallisesti.

Kimmo Ketolan esitys ”Uskonnon tulevaisuus verkossa” kuvasi internetin ja sosiaalisen median vaikutusta kirkkosuhteeseen. Ketola lähestyi aihepiiriä analysoimalla Gallup Ecclesiastica 2011 -kyselyaineiston tuottamaa tietoa suomalaisten uskonnollisesta aktiivisuudesta suhteessa verkon käyttöön. Tulosten mukaan uskonnollisuus lisää hengellisten verkkosivustojen käyttöä selkeästi enemmän kuin aktiivinen netinkäyttö yleensä. Uskonnollisten netisivujen käyttäjät ovat siis pääosin valmiiksi hyvin sitoutuneita kirkkoon, mutta kirkko ei näytä verkon välityksellä tavoittavan merkittävästi uusia, aiemmin osallistumattomia jäseniä.

Anna Haapalainen esitteli tapaustutkimusta seurakunnan työmuotojen uudistamisesta esityksessään ”Post-sekulaaria uskonnollisuutta? Muuttuvan uskonnollisuuden määrittelyt Turun Mikaelin seurakunnassa”. Haapalainen katsoi usk-

onnollisen muutoksen tarkoittavan sitä, että perinteisen kulttuurista ja yhteisöjäsenyydestä nousevan hengellisen osallistumisen korvaa yksilöllinen henkinen etsintä. Esityksessään Haapalainen analysoi haastattelu- ja havainnointiaineiston pohjalta Mikaelin seurakunnan uudistettuja toimintamuotoja vastinpareilla muoto vs. sisältö ja perinteinen vs. uudistava.

Veli-Matti Salminen kartoitti esityksessään ”Osallisuutta ilman yhteisöä?” kirkon toimintaan harvoin tai ei lainkaan osallistuvien ryhmiä. Nämä ryhmät muodostavat merkittävän osan kirkon jäsenistöstä, ja heidän roolinsa on kirkon tulevaisuuden kannalta merkittävä. Salminen selvitti erilaisten osallistujien taustatekijöitä ja tarkasteli toimintamuotoja, joihin passiiviset osallistujat hakeutuvat. Esityksessä havainnollistui myös passiivisten ja aktiivisten osallistujien eriävät näkökannat siitä, mihin suuntaan he toivoisivat kirkon kehittyvän.

Martti Muukkoson esitys ”NMKY - organisaatioinnovaatioiden pioneeri” käsitteli NMKY:n toiminnassa läpi sen historian muodostettuja organisatorisia innovaatioita, jotka ovat joskus synyneet ratkaisuna joihinkin tiettyihin ongelmiin ja sen jälkeen vakiintuneet käytännöiksi. Tällaisia ovat esimerkiksi suurten konferenssien työryhmät. NMKY on myös kyennyt täydentämään kirkon lähetystyötä leviämällä moniin maihin, joissa kirkkoja ei juuri ole.

*Koordinaattorit: Martti Muukkonen
& Veli-Matti Salminen*

Uusi luokkatutkimus ja -teoria

Uutta suomalaista luokkatutkimusta ja -teoriaa käsittelevän ryhmän vetäjinä toimivat Luokan ääni ja hiljaisuus -projektissa työskentelevät Anu-Hanna Anttila ja Katariina Mäkinen. Työryhmän viisi esitystä valottivat keskustelua luokasta ja luokkatutkimuksesta hyvin erilaisista mutta keskenään dialogiin asettuvista näkökulmista. Keskustelu oli vilkasta ja osallistujia 27. Keskustelua herättivät erityisesti metodologiset valinnat ja niiden seuraukset erilaisten tutkimusasetelmien kannalta.

Työryhmä alkoi Anttilan ja Mäkisen yleiskatsauksella nykyisen luokkatutkimuksen ajankohtaisiin keskusteluihin. Mirja Liikkasen esitys peruuntui sairastumisen vuoksi, mutta Liikkasen abstraktissaan mainitsemaa So-

sologia-lehden luokkatutkimuksen metodologiaa käsitellyttä keskustelua sivuttiin sekä alkupuheenvuorossa että myöhemmin keskustelussa.

Marjo Kolehmainen esitys ”Sukupuolen ja seksuaalisuuden säateleminen maun kautta” lähestyi luokateorian kysymyksiä maun ja affektien tutkimuksen näkökulmasta. Alustuksessa Kolehmainen esitti, että luokkasidonnainen maun diskurssi ja makuarvostelmiin liittyvät affektiiviset reaktiot ovat yksi keskeinen väline sukupuolen ja seksuaalisuuden sosiaalisessa säätelyssä.

Esityksessään ”Feministisosiologeja keskiluokan jäljillä” Kirsti Lempiäinen peilasi erityisesti Stephanie Lawlerin kulttuurisosiologista keskiluokan tulkintaa omaan analyysiinsä akateemisesta toimijuudesta ja työllisyydestä. Toisin kuin Lawlerin tulkinnassa, akateemisen ”keskiluokkainen” toimijuus ei Lempiäisen mukaan rakennu ”inholle” tai ”torjunnalle” vaan mukaan menemiselle ja akateemisen doksan hiljaiselle hyväksymiselle.

Katariina Mäkinen käsitteli aihettaan ”Maahanmuuttokeskustelu ja luokan hiljaisuus” pääasiassa meillä olevan tutkimuksen metodologisten ja teoreettisten lähtökohtien kannalta. Mäkinen kysyi, millä tavoin voi tutkia ”luokan hiljaisuutta” maahanmuuttovastaisessa internet-keskustelussa, ja korosti erityisesti kapitalistisiin suhteisiin liittyvää näkökulmaa luokkaan.

Teemu T. Mantsinen tarkasteli esityksessään ”Luokka, kulttuuri, uskonto” uskonnon ja luokka-aseman suhdetta. Omaan tutkimukseensa perustaen Mantsinen selitti uskonnon ja luokka-aseman suhdetta kulttuurien kilpailulla rationaalisen vallinnan ja toiminnan kehityksessä ja avasi keskustelua sekä uskonnon merkityksestä suhteessa yhteiskuntaluokkaan että ryhmä-tason luokkatutkimuksesta.

Anu-Hanna Anttilan esitys ”Luokkatapaisuus ja kotitöiden sukupuolitettu jakaminen” perustui empiriselle tutkimukselle Tilastokeskuksen Ajankäyttötutkimuksen primaariaineistosta eli ajankäyttöpäiväkirjoista. Anttilan mukaan sukupuolen lisäksi kotitöiden jakautumisessa on merkitystä myös luokkatapaisuudella, sillä kysymys on resurssista: keskiluokkaisuus avaa laajemman kirjon luokkaan yhdistyviin sukupuolen performatiivisiin repertuaareihin.

Koordinaattorit: Anu-Hanna Anttila & Katariina Mäkinen

Verkkoryhmien ja verkkotiedon odottamattomat seuraukset

Työryhmässä kartoitettiin, miten erilaiset internetiin liittyvät ilmiöt ovat vaikuttaneet ja tulevat vaikuttamaan ihmisten arkielämään odottamattomin seurauksin. Ryhmämme esitysten perusteella verkkoryhmillä ja verkkotiedolla on yhä keskeisempi osa ihmisten arkielämässä. Tiedon hankkiminen ja levittäminen, kokemusten jakaminen, yhteisyyden luominen ja roolien kokeilu ovat arkipäivää sosiaalisessa mediassa. Viestintäteknologian kehittyminen on luonut edellytyksiä sekä positiivisille että negatiivisille sosiaalisille ilmiöille, joiden seuraukset ovat vielä monin tavoin avoimia.

Atte Oksanen esitteli James Hawdonin ja Pekka Räsänen kanssa tehtyä tutkimusta koulusurmia ihannoivista YouTube-käyttäjistä. Koulusurmafaniin yhteisö ei ole kovin tiivis, mutta sen ydinjoukko toimii aktiivisesti YouTubessa. Joukkomurhat näyttäytyvät YouTuben yhteisössä sankarillisina tekoina, joita pyritään oikeuttamaan. Vaikka moni asia muuttuu sosiaalisessa mediassa nopeasti, koulusurmafanit ovat muodostaneet pitkäikäisen yhteisön YouTubeen.

Teemu Mikkosen esitelmä käsitteli lukiolaisten tietokäsityksiä ja erityisesti verkkotietoa. Tutkimuksessa on haastateltu yhteensä 37 opiskelijaryhmää kahdesta eri lukiosta. Analyysi osoitti, että opiskelijoilla oli vaikeuksia arvioida varsinkin internetistä löydettyjä lähteitä. Niin sanottu oppikirjaperinne vaikutti edelleen nettiympäristössä tapahtuvaan tieton arviointiin.

Noora Talsi esitteli verkkotiedon ja -tietämättömyyden odottamattomia seurauksia. Hänen tutkimuksessaan selvitettiin minkälaista painetta ympäröivä yhteiskunta tuottaa uusien teknologioiden ja tietoverkkojen käytölle. Tutkimuksen empirisenä aineistona käytettiin teknologiaelämäkertoja. Talsin tutkimus osoittaa, että teknologiasstrategiat ovat kaukana iäkkäiden ihmisten arjesta.

Mika Sihvonen ja Miikka Sipilä esittelivät verkkoviestintää kehittämishankkeissa. Sihvosen ja Sipilän mukaan monipuolinen verkkoviestintä ja verkkoyhteisöjen kehittäminen on olennainen osa kehittämishankkeiden toimintaa. Hankkeet kokevat yhteisöllisessä mediassa näkymisen merkitykselliseksi, mutta selkeät mallit sen hyödyntämisestä useimmiten puuttuvat.

Emma Holkeri tarkasteli poliisin vuonna 2010 tutkimia tapauksia, joissa oppilaat ovat uhanneet omia tai entisiä koulujaan uuden koulusurman toteuttamisella. Esitelmä tarkasteli erityisesti informaatio- ja kommunikaatioteknologian käyttöä uhkauksien toteuttamisessa. ICT-uhkaukset olivat yksityiskohtaisempia ja harkitumpia kuin muut uhkaukset. Analyysin perusteella ICT-uhkaukset ovat kuitenkin kokonaisuutena hyvin monimuotoinen joukko.

Maria Ruuskan, Hanna Weseliuksen ja Merja Helteen esityksessä havainnollistettiin miten lukija voi toimia paikallisen sisällön tuottajana. Raja lukijoiden ja journalistien välillä on hänen mukaansa yhä häilyvämpi ja paikallinen mediasisältö syntyy yhä useammin lukijoiden kanssa yhteistyössä.

Mikko Jauhon esitys tarkasteli internetkeskusteluissa esiintyviä käsitteitä asiantuntijuudesta ja tieteellisestä tiedosta. Empiirisenä kohteena oli vuonna 2010 leimahtanut rasvasota, jossa kiistellään ravinnon rasvojen ja hiilihydraattien terveystaustakysymyksistä. Jauhon mukaan yleisön tietämättömyyden ja tiedekielteisyyden sijasta huomio tulisi kohdistaa tiedekommunikaation kehittämiseen ja tiedon erilaisiin käyttöyhteyksiin.

*Koordinaattorit: Teemu Mikkonen
& Atte Oksanen*

Yhteiskuntateoria

Torstaina kokoontuneessa työryhmässä pidettiin viisi esitelmää, jotka käsitelivät monipuolisesti yhteiskuntateorian kysymyksiä, teoreetikoita ja suuntauksia. Yhteiskuntateoriasta kiinnostuneita kuulijoita ja keskustelijoita oli kerääntynyt saliin lähes kaksikymmentä. Ryhmä oli myös varsin aktiivinen, sillä kaikki esitelmät saivat osakseen lukuisia kommentteja ja joistain aiheista intouduttiin keskustelemaan pitempäänkin.

Ryhmän avasi Jari Aro, jonka esitelmä ”Maku, riippumattomuus ja sosiaalinen hyväksyntä” käsittelee henkilökohtaisen maun ja sosiaalisen ympäristön välisiä suhteita. Esityksessä nousi esille yhtäältä makuvalintojen perusteluun liittyvä autonomisuus- ja autenttisuuspuhe. Toisaalta ihmiset eivät kuitenkaan pidä toisten ihmisten käsitteitä omasta maustaan täysin merkityksettöminä, koska henkilökohtaisiin makuvalintoihin liittyy myös pyrkimys sosiaalisten kasvojen

säilyttämiseen merkityksellisten kanssaihmissien (eli erityisten toisten) silmissä. Aro kehitteli ja havainnollisti näitä teemoja käyttämällä apuna musiikkimakua koskevaa haastatteluaineistoa.

Miikka Pyykkösen esitelmän aiheena oli ”Hallinnallisuus ja vastatavat: Valta, hallinta ja vastarinta foucault’laisissa kansalaisyhteiskuntakäsityksissä”. Siinä tarkasteltiin muun muassa kansalaisyhteiskuntaa kenttänä, jossa erilaiset hallinnan tekniikat muokkaavat vapaiden ja aktiivisten ihmisten elämää, mutta jossa on myös mahdollisuus hallintaan kohdistuvan vastarinnan muotoutumiselle. Pyykkösen esitteli niin ikään konkreettisia esimerkkejä kansalaisyhteiskunnan hallinnallistamisesta sekä siihen kohdistuvista vastarinnan muodoista.

Antti Hyrkäs kehitti esitelmässään ”Funktionaalisesti eriytynyt yhteiskunta: Luhmann, Lévi-Strauss ja kompleksisuuden reduktio nyky-yhteiskunnassa” synteisiä Luhmannin systeemiteoriasta ja Lévi-Straussin myyttianalyyseistä. Hän sovelsi tätä näkökulmaa liikkeen johtamiseen liittyvien sankaritarinoiden analyysiin. Esitelmän keskeinen ajatus oli, että sankaritarinat voidaan tulkita myyteiksi, jotka ratkaisevat yhteiskunnan osajärjestelmien hankauskohtiin liittyviä ongelmia. Tällöin ne sulauttavat erilaisia vastaakohtaisuuksia, jotka liittyvän järjestelmien koodien eroihin.

Juho Karvisen otsikkona oli ”John Searlen sosiaalinen ontologia”. Esitelmässä nousivat esille muun muassa Searlen pyrkimys kehittää ei-dualistista ontologiaa, jossa sosiaalinen todellisuus suhteutetaan luonnontieteiden tutkimisiin ”raakoihin faktoihin”, sekä yksityiskohtaiset erottelut erilaisten fakta-tyyppien välillä. Karvinen pohti myös mahdollisuutta soveltaa Searlen ajatuksia teknologian ja sukupuolen teoretointiin.

Viimeisenä kuultiin Tuukka Kaidesojan esitelmä, jonka aiheena oli kysymys ”Onko mikroperustojen esittäminen välttämätöntä sosiaalisten mekanismien teoretisoinnissa?” Esitelmässä kyseenalaistettiin näkemys, jonka mukaan sosiaalisen mekanismin käsite ja mekanismeilla selittäminen liittyy erottamattomasti individualistiseen käsitykseen selittävästä mekanismeista. Kaidesojan mukaan on perustelua laajentaa sosiaalisen mekanismin käsite koskemaan myös yksilötason ylittävien toimijoiden (esim. organisaatioiden) vuorovaikutuksia.

Koordinaattori: Tuukka Kaidesoja

Ympäristösosiologia

Työryhmän istuntoon osallistui perjantaina 23 henkeä. Paperin esittäjiä oli kuusi. Erinomaiset ja hyvin valmistellut esitykset nivoutuivat ympäristöä koskevan tiedon ja asiantuntijuuden sekä vallan ympärille. Mielenkiintoiset esitykset herättivät paljon keskustelua.

Iina Sahramäki esitteli yhdessä Terhi Kankaanrannan kanssa laaditussa paperissa kiinnostavaa tutkimusta viranomaisyhteistyöstä ympäristörikosten valvonnassa. Ympäristölle haitallista toimintaa valvovien viranomaisten yhteistyö on tärkeää ympäristörikosten tutkinnalle, valvonnalle ja torjunnalle. Haastatteluihin perustuva tutkimus selvittää eri viranomaisten näkemyksiä siitä, missä kulkee ympäristörikoksen ja ympäristölle haitallisen toiminnan raja. Vesirikosten kontrollin ideologiaa tarkastellut Marja Ylönen ehdotti, että viranomaisyhteistyön tutkimus saattaisi hyötyä kontrollin käsitteestä sekä laajemmasta valtainstituutioiden – poliitikkojen, liike-elämän ja viranomaisten – välisen suhteiden tarkastelusta.

Leena Suopajarven ajankohtainen tutkimus erittelee paikallisten ihmisten suhtautumista kaivoksiin Lapissa. Aineistona ovat kaivoshankkeiden YVA-selostukset, joihin sosiaalisten vaikutusten arviointien keskeiset tulokset on tiivistetty. Tuloksena olevat tarinalinjat kiteyttävät kansalaisten suhtautumisen kaivoshankkeisiin. Tarinalinjat orientoituvat kiinnostavasti Lapin historiasta ja yhteiskunnallisesta kehityksestä. Kuulijaa jäi kiinnostamaan, noudattavatko kansalaisten tarinalinjat poliitikkojen ja elinkeinoelämän edustajien tarinalinjoja.

Tuija Jartti analysoi uraanin louhinnan hyväksyttävyyttä tutkimalla survey-aineistolla neljällä eri paikkakunnalla asuvien ihmisten käsityksiä louhinnasta ja sen ympäristö- ja terveysriskeistä. Jartin mukaan hyväksyttävyyden on monimuotoinen asia. Hy-

väksyttävyyden eri ulottuvuuksien avaaminen tuo tärkeää tietoa Suomessa vähän tutkitusta kansalaisten kaivostoimintaa koskevista käsityksistä.

Mika Määttä ja Antti Puupponen analysoivat sitä, millaisen tiedon ja asiantuntemuksen varassa ilmastonmuutoksen asettamiin haasteisiin vastataan alue- ja yritystason kehittämistyössä. Aineistona on maakuntatasoisen ilmastostrategiatyön valmisteluun osallistuneiden ja elintarvikealan yritysten sekä järjestöjen edustajien haastattelut. Alustavat tulokset osoittavat, että saatavilla oleva tieto on runsasta mutta se koetaan ristiriitaiseksi ja epämääräiseksi, mikä vaikeuttaa tiedon soveltamista ja strategiatyötä.

Minna Santaajan esitys toi esiin sen, miten luontotieto on keskeisessä asemassa luonnonsuojelupolitiikassa. Kansainvälisesti ja kansallisesti ollaan kehittelemässä keskitettyjä tietojärjestelmiä. Tämä on ongelmallista siksi, että hallinto määrittää tietotarpeet ja huomioi vain tietynlaisen asiantuntijuuden. Tämä johtaa kapea-alaiseen hallintaan. Esitys valaisi hyvin tiedon ja vallan roolia yhteiskunnan ympäristösuhteen muodostumisessa.

Annamari Konttinen tarkasteli esityksessään Japanin ydinvoimapolitiikan muutospaineita. Sodanjälkeisen Japanin vähäiset luonnonvarat, halu vaurastua ja vähentää riippuvuutta tuontienergiasta johtivat ydinvoiman rakentamiseen 1960-luvulla. Konttisen mukaan ydinvoimateollisuus ja hallitukset välttelivät ydinvoimariskeistä tiedottamista saavuttaakseen kansalaisten hyväksynnän ydinvoimalle. Vuoden 2011 Fukushiman ydinvoimalaonnettomuus toi ydinvoiman riskit ja ydinvoiman vastaisen liikehännän näkyväksi. Onnettomuuden aiheuttamien ydinvoimapolitiittisten vaikutusten analysointi on tärkeä tutkimusaihe.

Koordinaattorit: Tuija Jartti & Marja Ylönen